

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích

Pedagogická fakulta

Katedra pedagogiky a psychologie

Tvorba třídního vzdělávacího programu

Bakalářská práce

Autor práce: Petra Havlová

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Bohuslava Kimrová

**České Budějovice
2010**

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Tvorba třídního vzdělávacího programu“ jsem zpracovala samostatně s použitím literatury a dalších informačních zdrojů, které uvádím v seznamu literatury.

Dále prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačovaných částí archivovaných fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 31. března 2010

.....
Petra Havlová

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucí bakalářské práce Mgr. Bohuslavě Kimrové za její dohled a vedení při zpracování této práce, za cenné rady a připomínky, které mi při zpracování poskytovala.

Tvorba třídního vzdělávacího programu

The Creation of Class Educational Plan

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá tvorbou třídního vzdělávacího programu pro třídu s ekologickým zaměřením. Práce obsahuje část teoretickou, část praktickou a část příloh. Teoretická část vychází z práce s odbornou literaturou a zabývá se tvorbou školních a třídních vzdělávacích programů, projekty, ekologickou výchovou a jejím významem v mateřské škole a významem včel pro zachování života na zemi. V části praktické je navržen a částečně i realizován celoroční projekt, který se snaží přiblížit dětem předškolního věku život a význam včel v porovnání se životem dětí ve třídě. Celý projekt je provázen pohádkovým příběhem „Malé včelí královny.“ Poslední část je věnována přílohám a fotodokumentaci.

Annotation

This Bachelor's Thesis deals with the creation of class educational plan for the form with ecological aim. The Thesis consists of theoretical and practical part and attachments. Thesis theoretical part covers general creation of school and class plans, projects, ecological education and its function in nursery school. It also deals with the importance of bees for preservation of life on the Earth. This part works with professional literature. A year – long project is designed and partly realized in the practical part. The year- long projects tries to explain life and importance of bees to preschool children in comparison with children's life in class. The whole project is guided by fairytale about Small Queen Bee. The last part contains attachments and photographic materials.

Obsah

<i>Úvod</i>	7
TEORETICKÁ ČÁST	
1. Školní vzdělávací program	8
1.1 Zásady tvorby školního vzdělávacího programu	8
1.2 Vzdělávací obsah	9
1.2.1 Tematické celky.....	10
1.2.2 Programy	10
1.2.3 Projekty.....	10
1.3 Evaluace a hodnocení	13
1.3.1 Oblasti evaluace	14
1.3.2 Podmínky pro evaluaci.....	15
2. Třídní vzdělávací program	16
2.1 Zásady tvorby třídních vzdělávacích programů	16
2.2 Tvorba tematických celků	16
2.2.1 Myšlenkové mapy.....	17
3. Včela medonosná	18
3.1 Život v úlu	18
3.2 Význam včel	19
3.2.1 Nepřímý užitek včel.....	19
3.2.1 Přímý užitek včel.....	19
4. Ekologická výchova	21
4.1 Principy ekologické výchovy	21
4.2 Ekologická výchova v mateřské škole	22
PRAKTICKÁ ČÁST	
5. Popis praktické části	24
5.1 Použité metody	25
5.2 Pomůcky	25
5.3 Spolupráce na projektu	25
5.4 Charakteristika podmínek	25
5.4.1 Analýza skupiny.....	26

6. Podzim nejen v úlu.....	27
6.1 Vítejte u Včeliček, třídy plné kluků a holčiček.....	28
6.1.1 Realizace jednoho dne.....	30
6.1.2 Jak vše probíhalo.....	32
6.2 Včelky velkou radost mají, když je děti poznávají.....	33
6.2.1 Realizace dvou dnů.....	35
6.2.2 Jak vše probíhalo.....	38
6.3 Kdo všechnu práci v úlu zvládne? Dělnice, trubci a královna co zde vládne.....	39
6.3.1 Realizace týdne.....	41
6.3.2 Jak vše probíhalo.....	47
6.4 Když jablíčka ze stromů padají, včelky si na zimu zásoby chystají.....	49
6.5 Včelky svůj domov v úlu mají, zvířátka zase v lese pobývají.....	51
6.6 Na zem padají dolů, barevné listy stromů.....	53
7. Zimní snění.....	55
7.1 V zimě, když dlouhé chvíle v úlu mají, pohádky si rádi povídají.....	56
7.1.1 Realizace týdne.....	58
7.1.2 Jak vše probíhalo.....	66
8. Jarní probuzení.....	68
8.1 Jaro již se probudilo a včeličky pozdravilo.....	69
8.2 Pracovité včeličky opylují kytičky.....	71
8.2.1 Realizace tří dnů.....	73
8.2.2 Jak vše probíhalo.....	77
9. Letní putování.....	79
9.1 Včelky těší se na tu slávu, až nová královna převezme vládu.....	80
10. Evaluace.....	82
Závěr.....	83
Seznam použité literatury.....	84
Přílohy.....	86

Úvod

Dnešní doba se vyvíjí překotným tempem, přináší mnoho technických „zázraků“, které mají ohromit svět. Ale jsou to opravdové zázraky nebo je jen na ty skutečné zapomínáno? Rostliny, zvířata, ptáci, hmyz, to vše bereme jako samozřejmou součást našeho života a málokdo si ho bez nich dovede představit. Ale je jim věnována náležitá pozornost? A jak vnímají přírodu naše děti? Příroda je pro ně místem, kde mohou poznávat a zkoumat stále nové a nové věci. Skrze ni mohou pochopit důležitost každého i nepatrného živočicha na naší zemi.

Jedním z těchto nepatrných tvorů je včela. I přes svoji velikost je jedním z nejdůležitějších živočichů na naší planetě. Opylováním dává život mnoha rostlinám, které ho předávají živočichům, ale i nám lidem. Bez ní by některé druhy rostlin z naší krajiny vymizely. Kromě toho nám poskytuje mnoho produktů jako jsou med, vosk, mateří kašička, propolis, pyl či včelí jed.

Včela je symbolem pracovitosti, trpělivosti, vzájemné spolupráce a pomoci. Těmito vlastnostmi jsem se řídila i při své práci s dětmi. Včela je pozoruhodný tvor, kterému bychom měli věnovat náležitou pozornost, proto se stala také námětem mé práce při tvorbě třídního vzdělávacího programu. Podstatou této bakalářské práce je prostřednictvím nabídky činností seznámit děti se životem včely a s jejím významem, rozvíjet u nich kladný vztah k přírodě, ale i k sobě navzájem a pomoci jim v přípravě na jejich budoucí život.

Teoretická část

1. Školní vzdělávací program

Školní vzdělávací program (dále jen ŠVP) je základní pedagogický dokument, který je zpracováván v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem předškolního vzdělávání (dále jen RVP PV) a obecně platnými právními předpisy. Jedná se o vlastní plán vzdělávání vytvořený pro danou školu, na jehož základě by se mělo odvíjet vzdělávání dětí předškolního věku. Je důležitým zdrojem informací a poskytuje celkový obraz o dané mateřské škole. ŠVP je dokumentem veřejným tj. měl by být zveřejněn na přístupném místě ředitelem školy. ŠVP pomáhá vytvořit ze školy integrovaný celek. V neposlední řadě slouží také jaké podklad pro ČŠI. (Smolíková et al., 2005)

1.1 Zásady tvorby školního vzdělávacího programu

ŠVP má být výsledkem společné spolupráce nejen všech pedagogických pracovníků, ale také rodičů a ostatních zaměstnanců mateřské školy. Je dokumentem otevřeným a má poskytovat dostatek prostoru nejen dětem, ale také pedagogům. „ ŠVP by měl umožňovat, aby pedagogové v jednotlivých třídách mohli pracovat samostatně a tvořivě, s ohledem na konkrétní charakteristiku třídy, seberealizovat se, uskutečňovat svoje nápady, uplatnit svou odbornost i praktické dovednosti. Děti by měly mít dostatek prostoru k rozvoji své osobnosti a uspokojování individuálních vzdělávacích potřeb.“ (Smolíková et al., 2005, s. 17)

Na začátku procesu tvorby ŠVP je důležité zhodnotit a analyzovat situaci v mateřské škole. To představuje:

- zamyslet se nad principy fungování školy a zhodnotit priority vzdělávací práce a jejich důsledků,
- brát v úvahu podmínky školy,
- pojmenovat nedostatky, zhodnotit dosavadní zkušenosti,
- vytyčit si cíle, kterých chce škola dosáhnout, co nového chce zkusit,
- zvážit, zda škola využije některého ze vzorových programů či půjde vlastním směrem.

Tyto kroky pomohou škole vyjasnit si aktuální situaci a vytvořit si určitou představu o tom, jak dále postupovat. Další kroky v procesu tvorby ŠVP jsou následující:

- rozhodnout se, na jak dlouhé období bude ŠVP vytvořen (školní rok či období víceleté),
- připravit si potřebné materiály (dokumentaci, pracovní materiály pedagogů),
- ujasnit si vzdělávací cíle a podmínky,
- vytyčit si časový plán prací,
- určit hranice mezi ŠVP a TVP,
- vyjasnit si společné zásady práce,
- rozhodnout se jaká bude formální podoba ŠVP,
- vytyčit si pouze jeden způsob formulování, kterým bude napsán celý dokument.

Poté co pedagogové všechny tyto kroky projednají, je nezbytné dát ŠVP písemnou podobu. Kvalitní ŠVP by měl být integrovaným celkem, jehož jednotlivé části jsou sjednocené a vzájemně do sebe zapadají. (Smolíková et al., 2005)

1.2 Vzdělávací obsah

Vzdělávací nabídka je v předškolním vzdělávání uspořádána do integrovaných bloků. Jejich cílem je poskytovat dětem bohatou nabídku činností a dostatek prostoru pro rozvoj jejich učení, dovedností, poznatků a schopností vytvářet si vlastní postoje.

Součástí každého integrovaného bloku by měl být jeho název, jasně stanovené cíle a vzdělávací obsah, jehož prostřednictvím jich bude dosahováno. Při stanovování cílů je důležité, aby se pedagog zamyslel nad tím, co daný blok dítěti přinese, co se jeho prostřednictvím naučí či jaké dovednosti a hodnoty u něho může rozvinout. Obsah bloků vychází z obsahu vzdělávací nabídky RVP PV. Jednotlivé integrované bloky by se měly vzájemně prolínat, doplňovat a navazovat na sebe. Bloky v ŠVP bývají zpracovány na obecné úrovni, která je dále rozvedena a konkretizována v třídních vzdělávacích programech. Integrované bloky mohou mít podobu tematických celků, programů či projektů. (Smolíková et al., 2005)

1.2.1 Tematické celky

Tematický celek je integrovaným blokem, jenž je propojen prostřednictvím společného tématu. K tomu, abychom mohli s tematickými celky pracovat, je důležité rozlišovat mezi pojmy téma a motiv. „**Téma** je určitý problém, otázka, myšlenka, kterou se v celku (případně v příběhu, dramatickém díle či pohádce) zabýváme, zkoumáme ji, hledáme na ni různé úhly pohledu a různé odpovědi. Naproti tomu **námět** nebo **motiv** můžeme vnímat jako příběh, událost, která se nám stala, svátek nebo oslavu, obraz atd.“ (Svobodová, 2007, s. 48)

Tematické celky by měly poskytovat dostatečně pestrou nabídku činností, jež budou pro děti aktuální, jim blízké a pro ně zajímavé. Je nezbytné, aby tematické celky poskytovaly dostatek prostoru pro všestranný rozvoj osobnosti dítěte ve všech jeho oblastech.

1.2.2 Programy

Programy představují konkrétní činnosti směřující k rozvíjení dílčích schopností, které mohou být pro děti problémové např. logopedie, grafomotorika, artikulace, pohybové činnosti apod. Tyto činnosti jsou prováděny opakovaně, po určité časové období. Mohou mít podobu režimových činností, které jsou opakovány pravidelně jako součást denního programu např. grafomotorická cvičení nebo jako činnosti doplňkové, sloužící spíše jako zpestření např. hra na flétnu. (Smolíková et al., 2006)

1.2.3 Projekty, projektová metoda

Doposud neexistuje jednotná definice. Zuzana Bečvářová (2002, s. 6) vymezuje projekt jako: „...koncentraci učiva kolem určitého ústředního motivu, jádra nebo základní ideje, kterým může být téma obecné, konkrétní podnět, problém, výchovně vzdělávací cíl.“

Ida Jarníková (in Opravilová, Gebhartová, 1998, s. 17) jej definuje následovně: „Základem metody projektu ve výchově jest volný výběr předmětů, jež pak děti propracují, užívajíce přitom vlastního bádání, pomůcek a pomoci vychovatelovy. To

vlastně ve věku předškolním jest obvyklé denní zaměstnání a musí tu býti základem výchovy, neboť jest to nejpřirozenější cesta. Vychovatel jen pomáhá zájmům dítěte a hledí jich využít k cílevědomé výchově.“ (Jarníková in Opravilová, Gebhartová, 1998, s. 17)

E. Opravilová (1998, s. 17) charakterizuje projekt jako: „*Promyšlený plán, jak organizovat činnosti seskupené kolem ústředního tématu.*“

S. Vrána (in Valenta et al., 1993, s. 5) definuje projekt ve 4. bodech: *1. Je to podnik, 2. Je to podnik žákův, 3. Je to podnik, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost, 4. Je to podnik, který jde za určitým cílem.*“

V Pedagogickém slovníku (1998, s. 194) je projektová metoda charakterizována jako: „*Vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k řešení komplexních problémů a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním.*“

1.2.3.1 Druhy projektů

Projekty můžeme rozlišovat podle mnoha hledisek:

Zakladatel projektové metody V. H. Killpatrick (in Valenta et al., 1993, s. 5) uvádí následující rozlišení **dle účelu**:

1. *Projekt, který se snaží to embody some idea or plan in external form – tedy vtělit myšlenku či plán do vnější formy,*
2. *projekt cílící k estetické zkušenosti,*
3. *projekt usilující to solve some problem – rozřešit problém,*
4. *projekt vedoucí k získání dovedností.*

Obdobné rozlišení uvádí i J. F. Hosić (in Valenta et al., 1993, s. 5):

1. *problémové*
2. *konstruktivní*
3. *hodnotící*
4. *drilové*

Dále projekty rozlišujeme **dle jejich navrhovatele**:

1. *spontánní*
2. *uměle připravené (učitelem, vychovatelem, lektorem)*
3. *mezityp vycházející z pozice jedné a pozicí druhou korigovaný*

Dle **počtu** žáků:

1. *projekty individuální*
2. *projekty kolektivní – skupinové, třídní, ročníkové, víceročníkové, celoškolské*
3. *hybrid umožňující spojit společné aktivity s individuálními*

Dle **množství času**:

1. *krátké projekty*
2. *dlouhé projekty*

Dle **místa**, případně i **času konání**:

1. *školské*
2. *domácí*
3. *spojité, tyto typy projektů na sebe mohou navazovat*

Dle **velikosti** projektu:

1. *projekty tzv. malé*
2. *projekty tzv. velké* (Valenta et al, 1993, s. 5 – 6)

1.2.3.2 Základní kroky projektu

Tvorba projektu by měla být výsledkem spolupráce školy, dětí, rodiny, ale také okolí. Východiskem zvoleného námětu jsou zájmy a potřeby dítěte. Projekt směřuje své činnosti především ke skutečnému životu. Jeho prostřednictvím získává dítě sociální citění, rozvíjí se jeho sociabilita, týmová práce, učí se spolupracovat, umí se domluvit a prohlubuje se také jeho vztah k dalšímu poznávání.

Proces plánování projektu vychází ze čtyř hlavních kroků:

1. *Nejprve si ujasníme záměr – tj. odkud vychází podnět, jaký je smysl.*
2. *Vymezíme si téma – tj. činnosti, které budou určující, rozdělení úkolů ve skupině, časové rozvržení, vytyčení spolupráce, připravení pomůcek a materiálů.*
3. *Uvědomíme si svou roli v jednotlivých fázích projektu – tj. můžeme být vedoucími, organizátory, režiséry, iniciátory, poradci, spolupracovníky a spoluhráči. Role, které mohou převzít jednotlivé děti – účastníci, aktéři, iniciátoři, spoluhráči či diváci.*

4. *Zhodnotíme výsledek – tj. vezmeme v úvahu reakce dětí, výsledky jejich činností, ochotu spolupracovat, míru zapojení. U každého projektu se navíc snažíme posoudit jeho výchovnost z hlediska etického a sociálního. (Opravilová, Gebhartová, 1998, s. 18)*

1.2.3.3 Integrační význam projektů

Nejvýznamnějším termínem v projektové metodě je termín integrace. Dle H. Kasíkové (in Valenta et al., 1993, s. 9) se v projektové metodě jedná o:

- *integraci původně oddělených přístupů, předmětů,*
- *integraci myšlení, intuice, těla, citů, smyslů ve vzdělávání,*
- *integraci původní zkušenosti s novým poznáním,*
- *integraci činností obtížných s činnostmi méně zatěžujícími,*
- *integraci řízených činností se sebeřízením,*
- *integraci dětí ve společné činnosti,*
- *integraci učitelů ve společné činnosti,*
- *integraci dětí, učitelů, rodičů a jiných členů komunity,*
- *integraci světa školy se světem školu obklopujícím.*

1.3 Evaluace a hodnocení

Jan Průcha (1996, s. 11) uvádí následující definici: „*Evaluace vyjadřuje souhrnně teorii, metodologii a praxi veškerého hodnocení nejrůznějších vzdělávacích jevů. Je to termín odborný, uplatňovaný ve vědeckém a výzkumném okruhu komunikace. Naproti tomu termín hodnocení se častěji používá v širších kontextech běžné školní praxe, zejména v souvislosti s evaluací určitých subjektů vzdělávání – např. hodnocení žáků apod.*“

Dle RVP PV (2004, s. 40) je evaluace definována jako: „*... proces průběžného vyhodnocování vzdělávacích činností, situací i podmínek vzdělávání, realizovaný uvnitř mateřské školy, který se odehrává v několika na sebe navazujících a neustále se opakujících fázích.*“

E. Svobodová (2007) uvádí následující fáze jako podklad evaluace:

1. *motivace*

2. *sběr informací*
3. *zpracování informací*
4. *uvedení do praxe*
5. *korekce*

Evaluace v praxi probíhá na základě kladení otázek a získávání odpovědí na ně. Evaluaci můžeme rozdělit na evaluaci vnější a vnitřní tzv. autoevaluaci. Systém autoevaluace dané mateřské školy by měl být součástí ŠVP. Pedagog si určí předmět evaluace tj. konkrétní jevy, na které se zaměří a stanoví si též techniky evaluace, kterými jsou např. porady, hospitace, rozhovory, pozorování apod. (Smolíková et al., 2005)

1.3.1 Oblasti evaluace

Evaluace v mateřské škole by měla zasahovat do následujících oblastí:

1. Evaluace podmínek – může probíhat jak na školské, tak i na třídní úrovni. Často se jedná o porovnávání současné situace školy s podmínkami z RVP PV. Hodnocení může provádět nejenom ředitelka, která hodnotí práci svou i druhých, ale také každý pedagog sám – sebehodnocení.
2. Evaluace školního programu – vyhodnocení programu přináší nezbytné informace o jeho naplňování. Jejím prostřednictvím může pedagog porovnat stávající stav se záměry, které jsou stanoveny v programu a zjistit, do jaké míry jsou naplňovány. Evaluace školního programu zahrnuje také zhodnocení vzdělávacího obsahu.
3. Evaluace integrovaného bloku – vyhodnocení bloků probíhá pravidelně. Hodnotí se průběh, vybrané postupy, metody a vzdělávací přínos v rámci skupiny dětí.
4. Hodnocení a sebehodnocení pedagogů – práci pedagogů většinou hodnotí ředitel školy. Toto hodnocení by mělo být průběžné, systematické, ale také přínosné o nové podněty pro další práci. Podobně tomu je i u sebehodnocení pedagogů, kdy pedagog hodnotí správnost svých postupů, prostřednictvím otázek a odpovědí.
5. Hodnocení vzdělávacích výsledků u jednotlivých dětí - pedagog jej provádí systematickým pozorováním dítěte. Je nezbytné stanovit si postup a předmět sledování. Je vhodné pokud si pedagog pořizuje záznamy, které jsou důvěrné a zabývají se individuálním zlepšením dítěte. (Smolíková et al., 2005)

1.3.2 Podmínky pro evaluaci

Plnění podmínek vytváří funkční evaluaci. Dle E. Svobodové (2007, s. 61- 63) jsou tyto podmínky následující:

1. *Podmínka chtění či vůle – předpokladem k tomu, aby proces mohl nastat, je motivace k posunu nebo ke změně.*
2. *Podmínka absence ohrožení – proces evaluace by neměl nikoho ohrozit.*
3. *Podmínka oddělovat problém od člověka – informace, které podáváme dítěti, od kterého očekáváme posun či změnu, by se měly dotýkat problému a ne dítěte.*
4. *Podmínka spolupráce – evaluace školy, podmínek, školního programu, metod atd. by měla být společnou prací všech pedagogů, vznikat v atmosféře vzájemné úcty a respektování.*

2. Třídní vzdělávací program

Třídní vzdělávací program (dále jen TVP) je „*otevřený pracovní plán pedagoga, který je vytvářený, resp. dotvářený, postupně.*“ (Smolíková et al., 2005, s. 18) Jedná se o soubor vzdělávacích plánů, které jsou rozpracovány do konkrétních činností. Je to plán otevřený, který je tvořen vždy pro danou třídu. TVP by měl odpovídat zkušenostem a potřebám dětí ve třídě, rozvíjet jejich poznatky, dovednosti a respektovat jejich individuální vývoj. TVP nepatří mezi povinnou dokumentaci pedagoga.

2.1 Zásady tvorby třídních vzdělávacích programů

Na začátku samotné tvorby TVP je dobré připravit si potřebnou dokumentaci. Ta zahrnuje RVP PV, ŠVP, portfolia dětí a učitelek či ostatní materiály, které nám mohou pomoci. Podkladem pro naši práci nám budou integrované bloky uvedené v ŠVP, které budeme dále rozvádět do dílčích tematických částí a podtémat. Pro proces tvorby TVP je nezbytné vytvořit si analýzu skupiny dětí dané třídy tj. věkové složení, zdravotní stav, individuální potřeby, zvláštnosti dětí apod. Na základě těchto informací si vytvoříme základní osnovu, kterou dalším pozorováním a získáváním informací o dětech rozvedeme do konkrétních činností a stanovíme si konkrétní cíle, resp. záměry, které budou v rámci tematických celků či projektů u jednotlivých dětí rozvíjeny. Cíle, obsah i výstupy by měly být společně propojeny. Je důležité správně si naplánovat a promyslet konkrétní postup. Je vhodné postupovat od toho co je dětem známé a blízké ke vzdálenějšímu a dětem neznámému. (Smolíková et al., 2006)

2.2. Tvorba tematických celků

Při tvorbě tematických celků můžeme postupovat několika způsoby tj. od tématu, vzdělávacích cílů (v podobě výstupu či záměrů) nebo od činností.

Jestliže začínáme tvořit od tématu, musíme si jej nejprve určit a potom rozpracovat do dílčích témat, ke kterým si zvolíme konkrétní činnosti spojené s očekávanými výstupy. Pokud využijeme tento způsob, je nezbytné provést závěrečnou evaluaci toho, které cíle a kompetence byly u dětí rozvíjeny a naplňovány. Pedagog tak získá důležité informace, které mu usnadní jeho další práci s dětmi.

Rozhodneme-li se začínat od cílů či vzdělávacích záměrů, musíme si je v první řadě určit. Podobně tomu tak je i u kompetencí, kdy jsou skrze činnosti u dětí rozvíjeny dovednosti. Důležitou součástí je zpětné zhodnocení toho, jak bylo daných cílů dosaženo.

Postupujeme-li od činností, volíme takové aktivity, které jsou pro děti přitažlivé. Tyto činnosti se snažíme co nejlépe uplatnit ve vztahu ke vzdělávání dětí. Při tvorbě tematických celků je nutné brát vždy v úvahu, zda jsou činnosti dostatečně propojené a cílené, zda zahrnují všechny oblasti vzdělávání a umožňují tak rozvoj osobnosti dítěte, jestli je dítě dostatečně vnitřně motivováno a má dostatek prostoru pro individuální a kooperativní učení. (Smolíková et al., 2006)

2.2.1 Myšlenkové mapy

Integrované bloky mohou mít různou podobu např. tabulek, harmonogramu, přehledu, diagramu či myšlenkových map a závisí jen na pedagogovi, pro jakou z forem se rozhodne. Jednoduchým a přehledným plánem jsou pro mnohé pedagogy tzv. myšlenkové mapy. „*Myšlenková mapa je vlastně grafickou podobou stavby a náplně tematického celku.*“ (Smolíková et al., 2006, s. 14)

Mapy mohou mít podobu odrážek (hesel pod sebou) nebo „bublin“, které jsou různě rozmístěny po papíře. Ve středu mapy či v nadpisu bývá uveden název a hlavní vzdělávací cíle. Ostatní bubliny představují dílčí témata, u kterých mohou být uvedeny i konkrétní záměry, výstupy nebo činnosti. Obsah bublin by měl pokrývat všechny oblasti vzdělávání.

Tvorba myšlenkových map zpravidla probíhá ve dvou krocích. V prvním kroku přichází tzv. „bouře mozku“, kdy nás napadají spontánní nápady, myšlenky či netradiční řešení, které se k danému tématu vážou. Tyto myšlenky analyzujeme (hodnotíme, třídíme) a vybíráme z nich dílčí témata, se kterými budeme dále pracovat. Všechny témata, činnosti i výstupy uspořádáme tak, aby naplňovaly cíle, které jsme si v rámci tematického celku zvolili. Myšlenkové mapy ponechávají dostatek prostoru pro volnější plánování a tvořivost pedagoga. (Smolíková et al., 2006)

3. Včela medonosná

V roce 1758 zařadil Karl Linné včelu medonosnou do živočišného a rostlinného systému a dal jí zoologický název *Apis mellifera*, což v přesném překladu znamená včela nosící med. Včela se řadí do třídy hmyzu (Insecta), řádu blanokřídlí (Hymenoptera), podřádu štíhlopasí (Apocrita) a čeledi včelovití (Apidae). (Hrobařová, 2009)

O původu včel existuje mnoho teorií. „Podle *Butlera (1973)* se včely vyvinuly asi před 80 miliony let z předků podobných vosám, kteří opustili masitou stravu a stali se vegetariány.“ Jiří Savvin přichází s teorií: „Že první blanokřídlý hmyz se objevil na Zemi již na konci třetihor – v době permu (tj. asi před 200 miliony let). K většímu rozvoji blanokřídlého hmyzu společně s vyššími rostlinami pak došlo ve čtvrtohorách – v době křídy.“ (Hrobařová, 2009, s. 300 - 301)

Včela medonosná je nejrozšířenějším druhem. Její domovinou je Afrika, Evropa a Přední východ, do Ameriky a Austrálie byla později přenesena člověkem.

3.1 Život v úlu

„*Farář včel*“ *Gerstung (1860 – 1925)* řekl jako první, že jen včelstvo jako celek je úplný organismus.“ (Diemerová, 1995, s. 11)

Společenství včel je tvořeno **matkou, dělnicemi a trubci**

- **Matka** je oplozená samička zajišťující vznik nového života ve společenství. Dožívá se 2 až 5 let.
- **Dělnice** tvoří největší podíl včelstva. Dle stáří se rozdělují na mladušky a létavky. Mladušky mají na starost práci v úlu, kde zahřívají plod, krmí larvy, pečují o matku, udržují úl, brání ho, přenášejí zásoby, stavějí dílo apod. Létavky pracují venku, kde sbírají pyl, nektar, medovici, propolis a přinášejí vodu do úlu. Dožívají se 5 až 6 týdnů, zimní generace včel pak 4 až 6 měsíců.
- **Trubci** jsou včelí samci, jejichž hlavním úkolem je zajistit reprodukci včelstva. Pro společenství jsou důležití z hlediska regulace tepelného režimu a podílejí se také na dozrávání zásob. V úlu pobývají od dubna do září a poté jsou z něho vyháněni.

(Hrobařová, 2009)

3.2 Význam včel

Včela již v dřívějších dobách zastupovala významné místo v hmyzí říši. Byla považována za posvátné zvíře, jehož produkty byly velmi dobře ceněny. Ve starém Egyptě dokonce její produkty sloužily (med a vosk) jako dary při uzavírání mírových smluv. V řecké mytologii byla symbolem bohyně města Artemis. Včely byly významné také pro Germány, kteří je zobrazovali jako součást stromu života Yggdrasil. Včela medonosná byla právem uctívána mnoha národy světa. (Diemerová, 1995)

3.2.1 Nepřímý užitek včel

Největší význam představuje včela především z hlediska opylování. Sběrem pylu ke své obživě včela přenáší samčí pohlavní buňky (pyl) na samičí orgány květu (bliznu) a to je začátek vzniku semene, ze kterého později vyroste rostlina. „*V opylování hmyzem mají včely 80% podíl.*“ (Diemerová, 1995, s. 7)

Na opylování hmyzem jsou závislé především rostliny hmyzosnubné neboli entomofilní (např. slunečnice, řepka olejka, jeteloviny, ovocné dřeviny – jabloň, švestky apod.) Tyto rostliny by bez opylení vůbec nevytvořily semena a plody nebo pouze v malém množství a nízké kvalitě. Včela má význam také pro rostliny planě rostoucí. „*Bez včel mizí z našeho prostředí jednotlivé druhy kvetoucích hmyzosnubných rostlin na úkor větrosnubných trav a krajina se postupně přetváří ve step. Tato úloha včel je kladena na první místo právě dnes, kdy krajina je poškozena lidskou civilizací.*“ (Veselý, Kamler, Titěra, 1997, s. 3)

Význam má také pro život ostatních živočichů, kteří se živí semeny a plody a jsou závislé na jejich opylení. Včela má v přírodě nezastupitelnou úlohu a na jejím životě závisí i život na naší zemi.

3.2.2 Přímý užitek včel

- **Med** – již v dávných dobách mu byla přičítána vysoká hodnota a byl uctíván jako pokrm bohů. Vznik medu je složitý proces, který začíná sběrem sladké šťávy z květin či stromů. V úlu přidávají včely do sladké šťávy (nektar, medovice) vlastní enzymy a další specifické látky, které ukládají do plástů, zahušťují a nechávají dozrát. Med se využívá především z hlediska potravinářského a lékařského. Obsahuje mnoho vitaminů, minerálních látek, aminokyselin, bílkovin apod. (Bayerová et al, 1968)

- **Včelí vosk** – „...je přirozený metabolický produkt včel vznikající přestavbou jednoduchých cukrů a pylu v trávicím a voskotvorném ústrojí dělnic mezi 12. a 18. dnem jejich života.“ (Křenková, 2009, s.96) Včelí vosk se využívá v léčebné kosmetice, farmacii, k výrobě svíček, leštidel, izolátorů apod.
- **Pyl** – do úlu je pyl přinášěn jako základní potrava na posledním páru nohou tzv. rouskách. V úlu přidávají včely do pylu žlázové výměšky a potom jej vrství a zalévají medem. Pyl má mnoho příznivých účinků při zdravotních potížích člověka. (Diemerová, 1995)
- **Propolis** – včely ho shromažďují z různých druhů rostlin. Jedná se o látku pryskyřičné povahy, světle žluté až hnědé barvy v závislosti na stáří, původu apod. Propolis se využívá především v lidové medicíně.
- **Mateří kašička** – jedná se o výměšek žláz mladých včel a je určený včelím matkám a nové generaci včel. Její užití je především ve farmacii a též v kosmetickém průmyslu.
- **Včelí jed** – „je sekret jedové žlázy dělnice a matky včely medonosné, obsažený v jejich jedovém váčku.“ (Křenková, 2009, s. 124) Jeho uplatnění je především v lékařství.

4. Ekologická výchova

Ekologie – z řeckého oikos, v překladu dům, obydlí.

Pojem ekologie zavedl německý zoolog E. Haeckel v roce 1866. „*Ekologie je věda zkoumající vztahy mezi organismy navzájem a mezi organismy a prostředím.*“ (Barták et al., 1993, s. 265) Zabývá se podmínkami, vztahy a prostředím organismů, ale také působením člověka na přírodu, včetně vlivu dopadu lidské činnosti na ni.

Ekologická výchova je: „*Výchova k ochraně životního prostředí, k tvorbě takových podmínek života lidí, jež neohrožují přírodu, živočichy a zvířata a nedevastují surovinové zdroje.*“ (Průcha, Walterová, Marš, 1998, s. 62) Ekologická výchova je procesem: „*1. poznávání životního prostředí, 2. utváření a rozvíjení hodnotících vztahů (postojů) včetně etického a estetického hodnocení, 3. rozvíjení šetrného a odpovědného jednání.*“ (Horká, 1994 s.5)

Směrem ekologické výchovy je budování ekologické kultury osobnosti, která zahrnuje následující součásti:

- *Poznávací (kognitivní) – představuje souhrn poznatků k uvědomění si složitosti a propojenosti vztahů mezi lidskou činností a procesy v biosféře.*
- *Postojovou (hodnotící) – v ní se promítá emocionální vztah k přírodnímu prostředí a etické a estetické hodnocení.*
- *Činnostní (přetvářecí) – zahrnuje odpovědné a šetrné jednání, tzn. osvojení si ekologicky šetrného životního stylu, aktivní účast na účinné péči o životní prostředí. (Horká, 1994 s. 5).*

4.1 Principy ekologické výchovy

Mezi základní principy ekologické výchovy patří:

1. *Ekologická výchova překonává dílčí znalosti o jednotlivých složkách životního prostředí a paralelní zkoumání přírody společnosti, zamezuje roztržitosti a izolovanosti poznatků o přírodě a společnosti.*
2. *Je uměním kritického úsudku, vede k permanentní diskusi o našem vlastním obrazu světa a k soustavnému přehodnocování našich návyků a činností. Žádá sebereflexi vlastního jednání a chování spojenou s procesem sebepoznání a sebehodnocení.*

3. *Má komplexní charakter, z něhož vyplývá potřeba celistvosti globálního přístupu k pochopení vztahů, časových a prostorových souvislostí různých jevů a problémů životního prostředí.*
4. *Má kořeny ve vlastní životní zkušenosti. Vyžaduje poznání, pochopení, prožívání, orientaci na jednání – z toho vyplývá potřeba vyučovat a učit “živé“ v přímém kontaktu s přírodou, včetně praktického tréninku modelových situací. (Horká, 1994, s. 5-6)*

4.2 Ekologická výchova v mateřské škole

Hlavní zásady ekologické výchovy v mateřské škole:

- *Zajistit aktivní kontakt s prostředím,*
- *získávání praktické zkušenosti,*
- *umožnit hluboký prožitek,*
- *využívat prvky umění a hrové (ekohry),*
- *klást důraz na sebereflexi a sebepoznání dítěte. (Horká, 1994, s. 17)*

Cílem ekologické výchovy je budování kladného vztahu dítěte k přírodě, všemu živému i neživému v ní a také vzbuzování zájmu o ekologické problémy. Ekovýchovné působení má na dítě vliv především v raném věku, kdy se vymezuje a utváří jeho vztah k přírodě i pro další vývojová stádia. Dítě si po třetím roce života vytváří základní představy o nejbližším prostředí. Je zaměřené na svoji osobu a věci, které s ní souvisí (egocentrismus). Je důležité se nejprve zaměřit na prostředí dítěti blízké a známé, naučit jej pojmenovávat to, co ho obklopuje, pozorovat nejbližší okolí a všimnout si změn, které se v přírodě odehrávají. Pohled dítěte na svět vychází také z jeho konkretismu (dítě zvládne pojmenovat dané objekty, ale do obecné roviny je nezařazuje), synkretického vnímání (neanalytické, induktivní vnímání), eidetismu (vybavování si názorných obrazů) apod.

Děti se s přírodou často seznamují skrze pohádky či filmy, kdy jsou hlavní hrdinové zantropomorfizováni a symbolizují příklady správného, ale i špatného vztahu k přírodě. Skrze tyto modely chování se dítě učí vytvářet svůj vztah k přírodě a ujasňuje si svou pozici v ní. Je však důležité postupně vést děti ke schopnosti rozlišovat skutečnost od fikce.

Jedna z dalších možností, jak u dítěte rozvíjet vnímání okolního světa je skrze jeho smysly. Je důležité naučit dítě používat tyto smysly k objevování přírodních krás. Dítě

se přímým pozorováním seznamuje s přírodou a objevuje tak její vlastnosti. Do svého poznávání a získávání zkušeností dítě zapojuje svoji fantazii, spontaneitu, tvořivost, aktivitu apod. Velice důležitý je v tomto věkovém období také princip prožitku, který je často podceňován na úkor racionálního vysvětlování. (Horká, 1994)

Praktická část

5. Popis praktické části

Praktická část mé práce je věnována tvorbě celoročního projektu, jehož prostřednictvím budou děti předškolního věku seznámeny se životem včel a s jejich významem nejen pro člověka.

Včela má na naší zemi své nezastupitelné místo a svojí pracovitostí patří mezi jednoho z nejpilnějších tvorů. Od této vlastnosti se odvíjí také motto třídy „Včelí pílí dojdeš k cíli“, které nás bude provázet celým projektem. Skrze něj se budeme stejně pilně jako včelky připravovat na život a poznávat svět kolem nás.

Celý projekt je provázen příběhem Otíka, malého chlapce, který se z pomsty včelám rozhodne zničit jejich království. Aby včelí královna zachránila své včelstvo, vydává se za kouzelníkem Rudovláskem a žádá ho o pomoc. Prostřednictvím lektvaru, který jí kouzelník daruje, promění včelky krutého Otíka v malého tvora, stejného jako jsou ony samy. Otík se dostává do včelího království. Zde se setkává s Jasmínkou a Bzudem, kteří ho seznámí nejen s životem v úlu, ale ukážou mu i svět mimo něj... (Šindelářová, 2008)

Základem projektu je jeho rozdělení do ročních období, která jsou úzce spojena s aktuálním děním života včel a zároveň i života dětí ve „včeličkové“ třídě. Roční období se dále skládají z jednotlivých témat. Vybraná témata jsou charakterizována svým názvem, záměry, očekávanými výstupy a myšlenkovou mapou s konkrétními činnostmi. U některých témat je dále uvedena jejich realizace a zhodnocení.

Prostředkem našeho poznání se stala hra, která nám umožnila získat nové zkušenosti a objevovat nepoznané. Použila jsem různé druhy her např. kontaktní, smyslové, pohybové, dramatické apod. Kromě hry jsem zvolila metody založené na prožitku, tvořivosti, fantazii, experimentu, ale též na komunikaci.

Mnou zvolenými činnostmi jsem se snažila směřovat k rozvíjení osobnosti dítěte, jeho pozitivního vztahu k přírodě a okolí, k rozvoji prosociálních vztahů, spolupráce, ale též k rozvoji tvořivosti a fantazie.

5.1 Použité metody práce

K ověření plnění záměrů v mé práci jsem si zvolila metody pozorování a rozhovoru, které jsem se snažila uplatnit při veškerých činnostech dětí.

5.2 Pomůcky

Maňásci, literární materiál (encyklopedie, atlas, pohádky ...), obrázky, dětská lupa, koberečky ve tvaru buněk, krátká videa z včelařského prostředí, voskové mezistěny, různé druhy medu, včelí dílo, písničky a hudba na CD

5.3 Spolupráce na projektu

Na projektu se budou podílet nejen děti, ale také jejich rodiče. Prostřednictvím dětí a nástěnky v šatně se dozvedí téma a činnosti daného týdne a bude zde uvedena také informace o úkolu pro rodinu (např. hledání informací o včelkách apod.).

Do projektu se zapojí včelař, který navštíví nejen naši školku, ale také my jeho a dále hasiči (návštěva hasičské zbrojnice), lesníci (seznámení se stromy, pomoc při sázení stromků) a samozřejmě pedagogický i nepedagogický personál školky.

5.4 Charakteristika podmínek

Mateřská škola Větrná se nachází v zástavbě sídliště Šumava v Českých Budějovicích. Jedná se o budovu pavilónového typu s osmi třídami. Názvy jednotlivých tříd vycházejí z přírodních motivů. Do každé třídy dochází 20 až 26 dětí.

Součástí budovy je též školní jídelna. Budova školy je obklopena poměrně velkou zahradou se vzrostlými stromy a keři umožňujícími mnoho možností při pobytu dětí. Zahrada je rovněž vybavena dřevěnými průlezkami, zahradními domky a pískovištěm. Okolí školy nabízí možnost vycházek. Jedním z nejoblíbenějších míst je nedaleký les, který umožňuje pozorování měnící se přírody po celý rok.

5.4.1 Analýza skupiny

Ve třídě Včeliček je zapsáno 26 dětí, z toho 17 chlapců a 9 dívek. Jedná se heterogenní třídu s věkovým rozmezím od 3,5 do 6 (7) let. Ve třídě je 6 dětí s odkladem školní docházky. Zájmy dětí nejsou zatím vyhraněné. Sedmnáct nově příchozích dětí se zná od září, zbytek již z loňského roku.

Přestože se jedná o heterogenní třídu, skupina působí jako celek kamarádsky. Děti mezi sebou vzájemně komunikují a spolupracují bez větších obtíží. Ve svých činnostech jsou samostatné. Starší děti se často ujímají péče o mladší a pomáhají jim. Hra bývá rušnější. Menší děti si většinou hrají samostatně či se jako pozorovatelé zapojují do her starších dětí. Ve třídě jsou upřednostňovány pohybové hry. Hlavním důvodem je především převaha chlapců ve třídě.

Problémy se občas vyskytují v oblasti řešení konfliktů, děti se neumí domluvit a své spory řeší násilím. Dalším problémem je i jazyková bariéra u Nikity, který mluví rusky a Marka, který mluví převážně romsky. Marek se rovněž straní kontaktu s ostatními dětmi, dotyky druhých (pouze dětí, dospělých ne) jsou mu nepříjemné, vyhledává samostatnou hru. Problém s navazováním pozitivních kontaktů se objevuje u Robina, který často fyzicky napadá ostatní děti. Nedokáže spolupracovat a snaží si vše vynutit silou. Vliv na jeho chování, může mít přestup z jiné mateřské školy.

Důvodem odkladu školní docházky je u většiny dětí sociální a psychická nezralost, emoční nezralost, ale také špatná výslovnost. U Terezky se dále projevuje nízká sebedůvěra, je velmi tichá, dává přednost individuální činnosti a při hře vyhledává menší skupiny dětí. Problémy s koncentrací má Adélka a občas také Karlík.

6. Podzim nejen v úlu

Témata:

- Vítejte u Včeliček, ve třídě plné kluků a holčiček.
- Včelky velkou radost mají, když je děti poznávají.
- Kdo všechnu práci v úlu zvládne? Dělnice, trubci a královna, co zde vládne.
- Letí, letí, letí drak, nad krajinou do oblak.
- Když jablíčka ze stromů padají, včelky si zásoby na zimu chystají.
- Zvířátka v lese pobývají, včelky svůj domov v úlu mají.
- Plave kapr v rybníce, šupin má na tisíce.
- Na zem padají dolů, barevné listy stromů.

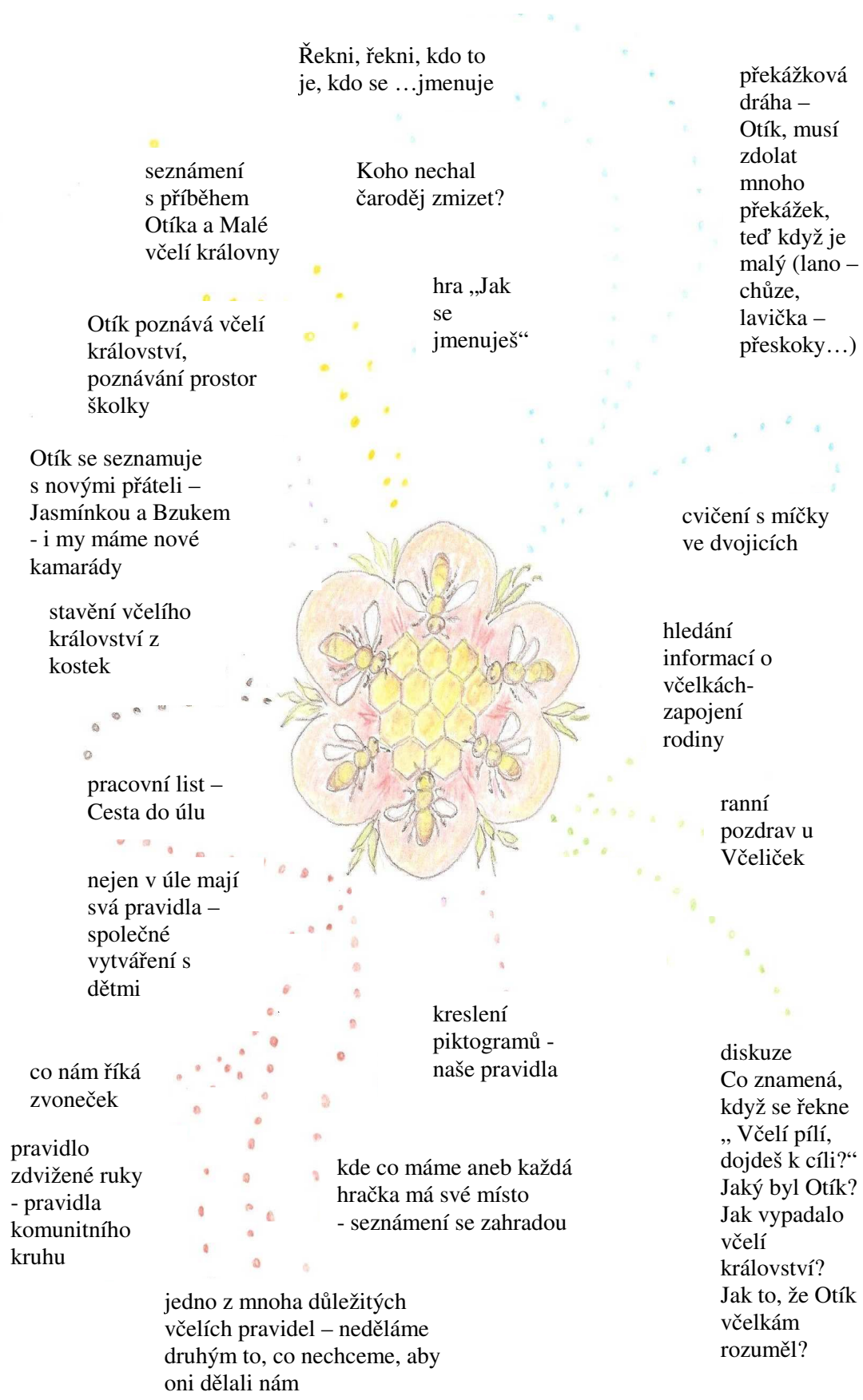
6.1 Vítejte u Včeliček, třídy plné kluků a holčiček

Záměry

- seznámení s příběhem Otíka a Malé včelí královny,
- seznámení s novým prostředím školky, zahrady,
- seznámení s novými kamarády,
- vytvoření společných pravidel,
- vedení k dodržování těchto pravidel,
- seznámení s pravidly komunitního kruhu,

Výstupy

- dítě ví, co znamená zvoneček,
- dítě zná svoji značku,
- dítě je schopné dodržovat pravidla,
- dítě se dokáže zapojit do diskuze,
- dítě se dokáže zapojit do hry,

6.1.1 Realizace jednoho dne

„Malá včelí královna“

Vyprávění příběhu – Malá včelí královna

Diskusní kruh – Jak se Otík zachoval ke včelkám? Proč Otík včelkám ubližoval?

Pomůcky – koberečové buňky, maňásci

Sedneme si na naše buňky z koberečků a povídáme si o tom, jak se Otík zachoval ke včelkám a zdali si svůj trest zasloužil. Seznámíme se s novými včelími kamarády Jasmínkou a Bzudem, kteří nás budou provázet celým rokem.

Ranní pozdrav (rituál)

Spolu s Jasmínkou a Bzudem se učíme třídní pozdrav - poslech, nácvik

Jaro, léto, podzim, zima,
včelíčkám je vždycky prima.
Ať je teplo nebo chlad,
ve třídě je každý rád.

Jaro, léto, podzim, zima,
už to umím, to je prima.
Hop a skok a ještě krok,
dohromady je to rok.

(Kimrová, pers. comm)

Seznamovací hra – Jak se jmenuješ

Abychom si lépe zapamatovali naše jména, raději si je prostřednictvím hry ještě připomeneme. Děti stojí v kruhu, jedno dítě si vybere kamaráda, na kterého ukáže a za pomoci ostatních se ho zeptá „ Jak se jmenuješ, my se na to ptáme“ a tázané dítě odpoví „Jmenuji se ... “ a ostatní řeknou „ my mu zatleskáme.“ Dítě, které odpovídalo, opět ukáže na kamaráda.

Výtvarná činnost – kresba

Námět – Jasmínka a Bzuk

Pomůcky – papír, pastelky

Dle své fantazie si děti nakreslí nové včelí kamarády.

6.1.2 Jak vše probíhalo

Pozvala jsem si děti do herny a společně jsme utvořili kruh z kobercových buněk, na které jsme si sedli. Příběh Otíka a Malé včelí královny děti zaujal. Navázala jsem na něj otázkami, jak se Otík ke včelkám zachoval a zdali si svůj trest zasloužil. Seznámili jsme se s novými včelími kamarády Jasmínkou a Bzudem. Děti si maňásky s nadšením prohlížely. Jasmínka a Bzud naučili děti pozdrav včeliček. Dětem se pozdrav zalíbil a tak jsme ho několikrát opakovali. Maňásky jsem využila i jako motivaci ke hře na jména. Prostřednictvím hry se všechny děti včelkám představily a zopakovaly si svá jména. Nakonec jsme si naše včelí kamarády nakreslili. Obrázky se dětem povedly a staly se jednou z prvních ozdob nástěnky.

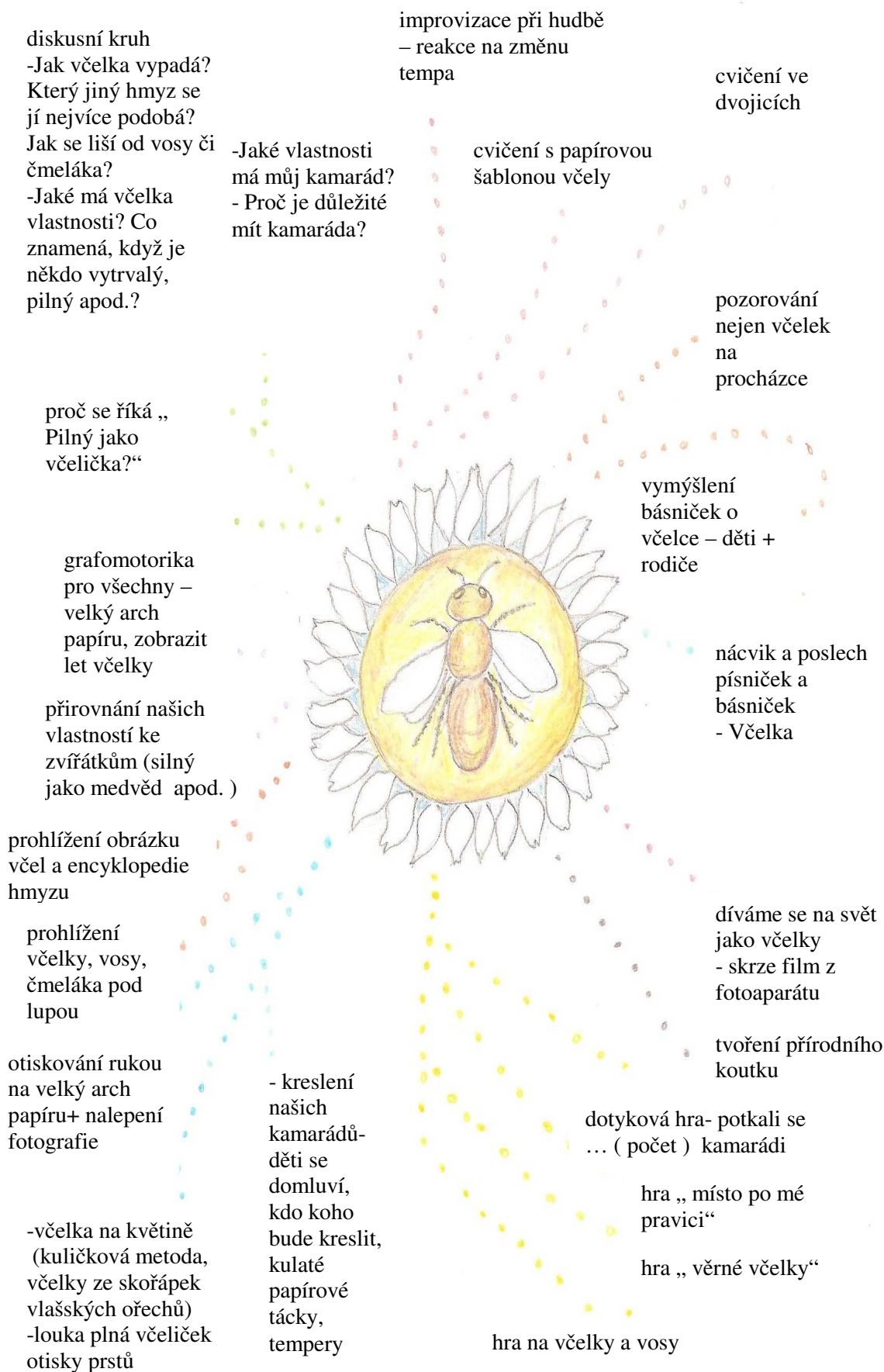
6.2 Včelky velkou radost mají, když je děti poznávají

Záměry

- seznámení s včelou medonosnou,
- pojmenování částí těla,
- seznámení s lupou a jejím používáním,
- poznávání rozdílů včela – vosy – čmelák,
- seznámení s vlastnostmi včely,
- seznámení s encyklopedií a atlasem hmyzu,
- poznávání vlastností svých i druhých,
- rozvíjení kamarádských vztahů,

Výstupy

- dítě ví, jak vypadá včela,
- dítě dokáže pojmenovat některé části těla včely (nohy, tykadla, křídla),
- dítě se snaží chovat ohleduplně k druhým,
- dítě zvládne vystříhnout jednoduchý tvar,
- dítě si dokáže zapamatovat jednoduchý text,
- dítě umí pojmenovat některé vlastnosti,
- dítě se nebojí zapojit do hry,

6.2.1 Realizace dvou dnů

„Včelka“

Diskusní kruh - Jak včela vypadá? Jak se liší od vosy a čmeláka?

Pomůcky – maňásci, obrázky včely, vosy, čmeláka, dětská lupa

Utvoříme kruh z kobercových buněk, na které si s dětmi sedneme. Na začátku diskuze dáme doprostřed vzniklého kruhu různé obrázky včel, vos i čmeláků, které děti přinášely do školky během předešlého týdne. Děti poznávají včelu na obrázku, popisují ji a hledají rozdíly mezi ní, vosou a čmelákem. Pak se přesuneme ke stolečkům, kde pozorujeme mrtvou včelku pod lupou, stejně tak vosu a čmeláka a všímáme si rozdílů.

Pohybová hra – Včely a vosy

Pomůcky – obruče

Děti se rozdělí do dvou skupin na včely a vosy. Každá včelka má svůj vlastní úl, který je tvořen obručí. Včelky létají na louku pro sladký nektar, aby mohly vyrábět med. Vosy poletují kolem a chtějí se dostat do úlu. Na zvolání „Vosy se blíží!“ se včelky snaží dostat zpět do domečku (jedno jakého) dříve, než jej obsadí vosy. Pokud úl obsadí jako první vosy, vymění si roli se včelkou. (www.rvp.cz/clanek/1987)

Poslech a nácvik písničky – Včelka

Text písně: M. Šestáková

Na zahrádce pod jabloní,
motýlek tam včelku honí,
[: hned, hned, hned,
dej mi včelko med:]

Včelička se na něj zlobí,
že ji křídélka už bolí,
[: hned, hned, hned,
pryč motýlku leť !:]

Výtvarná činnost – kuličková technika, malba

Námět – Včelka na květině

Pomůcky – krabice, čtvrtky, nůžky, kuličky, temperové barvy, šablona květiny, půlky skořápek vlašských ořechů

Děti si rozdají do dvojice krabici a čtvrtku. Čtvrtku vloží do krabice a učitelka na ní dle přání dětí nakape různé druhy barev. Děti si vyberou kuličku, kterou si položí na barevnou kapku. Krabici drží vždy dvě děti (každý za jednu stranu), které pohybují krabicí, tím se kulička dává do pohybu a roztírá kapky barvy. Kulička představuje včelku létající z květu na květ.

Mezitím co nám barevné cestičky zasychají, děti si vyberou z košíčku půlku skořápky vlašského ořechu. Pomocí temperových barev (žluté, černé) si již každý sám namaluje na skořápku tělo včelky – střídání barev žluté a černé.

Pokud již barva na čtvrtce zaschla, obkreslí si na ní děti květinu podle šablony (jedna čtvrtka – dvě květiny) a vystříhnou ji. Učitelka pomocí tavicí pistole včelku ke květině přilepí.

„Pilný jako včelička“

Diskusní kruh – Co znamená, když se řekne: „Pilný jako včela“

Pomůcky – maňásci (Jasmínka, Bzuk)

Spolu s dětmi utvoříme kruh z kobercových buněk, na které si sedneme. Pošleme po kruhu včelku a zeptáme se dětí, zda vědí, jaké vlastnosti včelka může mít. Společně s Jasmínkou si povídáme o vlastnostech včely, ale i tom proč se říká „Pilný jako včela.“

Řízená činnost – Díváme se na svět jako včelky

Pomůcky – film z fotoaparátu, sluneční brýle

Od Jasmínky jsme se dozvěděli, že včelky rozlišují především barvu žlutou, růžovou, zelenou apod. Proto si zkusíme, jaké by to bylo vidět svět jen žlutě či růžově. Přes film z fotoaparátu se děti dívají na svět kolem sebe. Na závěr si společně povíme, jak se nám svět přes brýle či film z fotoaparátu líbil.

Pohybová hra – Věrné včelky

Pomůcky – různě barevné papírové květiny, papírové kuličky

Včelka Jasmínka pověděla dětem o další zajímavé vlastnosti včelek - o věrnosti jednomu druhu květiny po určitou dobu. Pomocí pomyslné čáry rozdělíme koberec na dvě poloviny. Na jednu stranu rozmístíme různě barevné papírové květiny, na které položíme stejně barevné papírové kuličky představující pylová zrna. Na druhou stranu koberce položíme květiny stejných barev, ale bez pylových zrn. Děti mají za úkol přenést pylové zrno pouze na květinu stejné barvy.

Poslech a nácvik písničky – Včelka (3 sloka)

Do úlu už včelky letí,
musím také pospíchatí,
[: hned, hned, hned,
 pryč motýlku leť !:]

Výtvarná činnost – otisky prstů, dokreslování, malba pozadí

Námět - Louka plná včeliček

Pomůcky – čtvrtky, tempery, černé fixy, štětce

Děti si nanesou žlutou barvu na prsty, které otisknou. Mohou si udělat tolik otisků, kolik chtějí. Po zaschnutí dokreslí černým fixem tykadla, oči apod. Mohou si domalovat také louku jako pozadí.

6.2.2 Jak vše probíhalo

Děti vytvořily na koberci kruh z kobercových buněk. Sezení na nich se dětem líbilo a připadaly si skoro jako v opravdovém úlu. Povídali jsme si o včelce, o tom jak vypadá i o tom, čím se liší od vos a čmeláků. Děti se s nadšením zapojovaly do diskuze a vymýšlely různé zajímavé odpovědi. Záhy jsme se přesunuli ke stolečkům, kde jsem již měla připravené dětské lupy. Děti dokázaly pozorovat včelku, vosu a čmeláka pod lupou dlouhé minuty a mezi sebou o nich s nadšením diskutovat. Hra „Včely a vosy“ děti zaujala a několikrát jsme jí ještě opakovali i během týdne. Písničku o včelce a motýlkovi si někteří zpívali a pobrukovali ještě na vycházce. Kuličková metoda děti zaujala, především první část, kdy spolupracovaly s kamarádem a posílaly kuličku po čtvrtce. Vystřihování květiny dělalo problém mladším dětem. Na vyřešení problému se podílely především starší děti, které pomohly s vystřihováním. Včelky ze skořápek jsem na květiny nalepila během odpoledního odpočinku. Výsledná práce byla velmi povedená.

Druhý den byl věnován vlastnostem včely. Děti jí přiřazovaly různé vlastnosti rychlost, pracovitost, chytrost apod. Povídali jsme si o tom, proč se říká „pilný jako včela“ a přemýšleli jsme, která jiná zvířátka jsou pracovitá. Odpovědi byly zajímavé: „kráva, protože vyrábí mléko“ nebo „slepice, protože snáší vejce.“ Prostřednictvím maňásků jsem dětem pověděla o zajímavé vlastnosti včelek - věrnosti jednomu druhu květiny po určitou dobu. Hned jsme si zkusili být takovými věrnými včelkami a zahráli jsme si na ně. Děti správně přenášely pylová zrnka dané barvy ke stejné barevné květině. Činnost, při které jsme se dívali na „svět“ skrze sluneční brýle a film z fotoaparátu byla pro děti zážitkem. Otiskování prstů děti zaujalo a bez problémů dokázaly vytvořit také pozadí obrázku.

6.3 Kdo všechnu práci v úlu zvládne? Dělnice, trubci a královna co zde vládne

Záměry

- seznámení s pojmy královna, trubci, dělnice,
- seznámení s úlohami včel v úlu,
- vedení ke spolupráci a potřebě pomáhat druhým,
- upevňování vztahů k přírodě, ke všemu živému i neživému,
- vedení k dodržování pravidel,
- rozvíjení hrubé motoriky,
- rozvíjení představivosti a tvořivosti,

Výstupy

- dítě zná základní barvy,
- dítě dokáže udržet tajemství při hře,
- dítě zvládne dodržovat pravidla her,
- dítě umí rozlišit základní tvary (kruh, čtverec, obdélník, trojúhelník),
- dítě se nebojí zeptat,
- dítě zvládne říci svůj názor,
- dítě ví, jak zacházet s knihou, aby se nezničila,
- dítě umí pracovat s lupou,

diskusní kruh

- Co je včelí společenstvo a kdo mu vládne? Co má na starost včelí královna a jak vypadá?

-Povídání o včele dělnici a o tom, co všechno má na starost v úle

- Co uklízí včelky uklízečky? S čím pomáhám doma já? Jak by to vypadalo u nás ve školce, kdybychom si po sobě přestali uklízet? Co staví včelky stavitelky?

K čemu jejich stavby slouží? Také jsem již postavil nějakou stavbu, na kterou jsem pyšný? Kdo pečuje o včelí miminka? Staral jsem se již o někoho?

-prohlížení voskové mezistěny a včelího díla
- čtení knihy Včelí medvídci

procházka k neďalekému včelínu pozorujeme všechno živé (atlas, lupa)

včelka z ruličky od toaletního papíru

Co mají na starost létavky? Kam létají pro sladký nektar a proč jej sbírají? Kdo jsou včelí kluci? Co trubci celé dny dělají?

hra „ Včelky pozor! Královna

včelky uklízečky

relaxace a improvizace na poslech hudby - trubci

hra na včelí společenstvo - poznávání kamaráda dle hmatu

schovala se včelka

pantomima - předvádění co máme na starost doma

básnička s pohybem – Včelka měla nehodu

cvičení s padákem větráme úl včelky létavky – překážková dráha

frotáž šablony včely

pracovní list - spojování včelek s květinou

včelky chůvičky

stavíme včelí dílo

skládání plástů z brček

výroba koruny pro včelí královnu

6.3.1 Realizace týdne

„Včelí království“

Diskusní kruh – Co je včelí společenstvo? Kdo v něm vládne?

Pomůcky – maňásci, encyklopedie

Otík pokládá svým přátelům mnoho otázek, aby se dozvěděl co možná nejvíce o jejich životě. Povídáme si o tom, co je včelí společenstvo a kdo do této rodiny patří. Položíme dětem malou hádanku, zda vědí, kdo vládne této velké rodině. Po kruhu pošleme včelku s otázkou, co má královna v úlu na starost a jak asi vypadá.

Pohybová hra s improvizací – Včelky pozor! Královna

Pomůcky – papírová koruna

Královna musí dohlížet nad svým úlem, zda vše probíhá tak jak má a včelky někde nelenoší. Pokud má královna (učitelka) korunu na hlavě, včelky (děti) musí pracovat. Děti předvádějí různé činnosti (např. vaření, úklid). Jakmile si královna (učitelka) korunu sundá, neposlušné včelky si dělají, co chtějí (děti volně běhají po herně).

Smyslová hra (hmat) – Včelí společenstvo

Pomůcky - šátek

Všechny včelky se dobře znají a dokáží poznat jedna druhou i poslepu. Děti utvoří kruh, jedno z dětí si stoupne doprostřed kruhu a učitelka mu zaváže oči šátkem (nebo je může mít pouze zavřené – dle volby dítěte). Vybereme kamaráda, který půjde stejně jako první dítě doprostřed kruhu. Dítě se zavázanýma očima jej poznává pouze podle hmatu. Ostatní děti se snaží nenapovídat.

Výtvarná činnost – malba

Námět - *Výroba koruny pro včelí královnu*

Pomůcky – čtvrtky, tempery, nůžky, suché vylisované květiny (úkol pro děti a jejich rodiny z předešlého týdne), lepidlo (výsuvné, tyčinkové)

Děti si rozdají čtvrtky s předkresleným tvarem koruny. Korunu si vybarví temperovými barvami a její tvar si po zaschnutí vystříhnou a nalepí si na ni suché květiny.

„ Včelky uklízečky“

Diskusní kruh – Co mají na starost včelky uklízečky? Proč je důležité mít pořádek? Jak by to asi vypadalo, kdybychom si po sobě přestali uklízet?

Pomůcky – maňásci

Povídáme si s dětmi o tom, že téměř všechnu práci v úlu vykonává včela dělnice, která během svého života vystřídá mnoho druhů práce a jedním z nich je i udržování pořádku v úlu. Pošleme po kruhu včelku a děti odpovídají na otázky „ Proč je důležité mít pořádek a jak by to vypadalo u nás ve školce, kdybychom se jednoho dne rozhodli přestat po sobě uklízet hračky?“ Následně si připomeneme pravidla, která nám říkají, kdy hračky uklízíme.

Hra – Včelky uklízečky

Pomůcky – různé barevné papírové geometrické tvary (trojúhelníky, kolečka, čtverce, obdélníky)

Po koberci rozmístíme různé barevné papírové geometrické tvary a řekneme dětem, že si zahrajeme na včelky uklízečky, které musí jednotlivé tvary rozdělit dle barvy a tvaru a udržet tak v úlu pořádek. (www.rvp.cz/clanek/1648)

Pantomima – Co doma uklízím já?

Chytne se za ruce, uděláme velký kruh a posadíme se. Kdo bude chtít, může ostatním předvést co má doma na starost on či jiný člen jeho rodiny. Činnost předvádí vždy ten, kdo si stoupne. Ostatní hádají, o jakou činnost se jedná.

Výtvarná činnost – prostorové tvoření z papíru

Námět - Včela

Pomůcky – ruličky toaletního papíru, barevný papír, fixy, lepidlo, nůžky

Děti si rozdají žlutý a hnědý papír, na kterém jsou předkreslené pruhy. Dle čáry si vystříhnou žluté a hnědé proužky, které střídavě nalepí na ruličku toaletního papíru.

Fixem dokreslí včelce oči. Z černého papíru si vystříhnou předkreslená tykadla, která nalepí na ruličku. Na modrý papír si obkreslí křídla včely dle šablony a nelepí je na zadní část ruličky.

„Včelky stavitelky“

Diskusní kruh – Co mají na starost včelky stavitelky? Co je včelí dílo a k čemu slouží?

Pomůcky – vosková mezistěna (plát s šestihraným vzorem), včelí dílo, dětské lupy, maňásci

Zeptáme se dětí, co mají na starost včelky stavitelky. Po kruhu pošleme voskovou mezistěnu a následně i včelí dílo. Povídáme si o tom, proč včelky musí stavět včelí dílo a k čemu jim slouží. Včelí dílo i mezistěnu si děti budou moci prohlédnout také u stolečku s lupou.

Řízená činnost – Buňka

Pomůcky – nastříhaná brčka, vosková mezistěna, včelí dílo, koberečkové buňky

Po prohlednutí voskové mezistěny a včelího díla si děti vyberou šest kousků brček, se kterými se přesunou na koberec. Zde si jako předlohu vezmou koberečkové buňky a podle nich si zkusí složit včelí buňku. Kdo bude chtít, může si zkusit složit včelí buňku také z paměti, bez pomoci koberečku.

Pohybová činnost – Padák

Pomůcky - padák

Pokud je v úlu příliš velké horko, musí včelky úl větrat. Zvedáme padák nad hlavu a zase dolů, neseme ho v různých polohách, podbíháme ho podle barvy, které se držíme, schováváme se pod něj apod.

Výtvarná činnost – modelování, prostorové vytváření

Námět – Stavíme včelí dílo

Pomůcky – špejle, modelína

Děti si vezmou potřebné množství modelíny a špejli. Motivujeme děti představou, že jsme včelky stavitelky, které staví včelí dílo. Děti vytváří z modelíny kuličky, které napichují na špejle a prsty do nich dělají dírký.

„Včelky chůvičky“

Diskusní kruh – Kdo pečuje o včelí miminka (larvy)? Staral jsem se o někoho a jak?

Pomůcky - maňásci, obrázky larvy

Zeptáme se dětí, zda vědí, kdo se v úlu stará o včelí miminka. Prohlédneme si je na obrázku a povíme si o tom, jak se o ně včelky starají. Následně pošleme po kruhu včelku a zeptáme se dětí, zda se již o někoho staraly a jak.

Řízená činnost – Včelky chůvičky

Pomůcky – dva kyblíky (jeden s vodou, druhý prázdný), injekční stříkačky různé velikosti (počet minimálně pro polovinu dětí)

Ani včelky chůvičky nemají jednoduchou práci, vždyť nakrmit hladové larvičky dá zabrat. Děti si rozdají stříkačky a stoupnou si okolo kyblíků. Jejich úkolem bude přenést vodu z plného kyblíku do prázdného pouze za pomoci injekčních stříkaček. Děti musí natáhnout vodu do stříkačky a opět jí vypustit do prázdného kyblíku. Je dobré se s dětmi domluvit, aby se střídaly např. po třech natáhnutích do stříkačky.

(www.rvp.cz/clanek/1648)

Básnička s pohybem – Včelka měla nehodu

Včelka měla nehodu, (*běžíme, lehneme si na záda*)

spadla, spadla na vodu.

Stará olše, co tu stála, (*rukama děláme větve stromu*)

nad včelkou se slitovala,

poslala jí dolů list. (*pomalů si sedáme na zem*)

Na tom lístku jako v člunku,

přeplovávala včelka tuňku. (*napodobujeme rukama veslování*)

Výtvarná činnost – frotáž šablony včely

Námět - Včela

Pomůcky – velký balicí papír, několik šablon včely, voskovky,

Děti si položí šablonu včely pod papír a voskovkami přejíždí po vrchní straně balicího papíru tak dlouho, dokud se nevytvoří obrys včely. Včelce mohou děti na závěr dokreslit oči, tykadla atd.

„Včelky létavky a kamarádi trubci“

Diskusní kruh – Co mají na starost létavky? Kam létají pro sladký nektar a proč ho sbírají? Co v úlu dělají trubci?

Pomůcky – maňásci

Zeptáme se dětí, co mají na starost včelky létavky. Děti vymýšlí různé odpovědi. Povídáme si o tom, kam včelky pro sladký nektar létají a proč ho vlastně sbírají. Společně si rovněž řekneme o úloze trubců – včelích kluků v úlu.

Pohybové činnosti – Včelky létavky (překážková dráha)

Pomůcky – švédská bedna, švihadlo, kuželky, papírové kuličky (nektar), kruh (úl), papírové květiny, lavička

Včelka létá pro sladký nektar na louku plnou rozkvetlých květin. Než se na ní dostane, musí přeletět hory (švédská bedna – přelézt), vody (přeskoky přes lavičku), les (běh mezi kuželkami) a teprve potom může sebrat sladký nektar (papírovou kuličku) a donést ho do úlu (chůze po švihadle). Dráhu opakujeme dle přání dětí.

Relaxace – Trubci

Pomůcky – relaxační hudba

Posloucháme relaxační hudbu a odpočíváme stejně jako včelí kluci – trubci.

Smyslová hra (zrak, sebeovládání) – Schovala se včelka

Pomůcky – maňásci

Včelky si velice rády hrají na schovávanou. Zatímco děti budou mít zavřené oči, učitelka schová maňásku včely. Na tři zabzučení se ho vydávají děti hledat. Pozor na pravidlo: Kdo včelku uvidí, dojde učitelce pošeptat a ostatním neprozrazuje.

Pracovní list - Spojování včelek s květy

- tvoření dvojic

Na procházce – Pozorování včelek, květin a všeho co nás zaujme

Pomůcky – dětská lupa, encyklopedie

6.3.2 Jak vše probíhalo

První den jsme si povídali o včelím společenstvu a o tom, co společenstvo vlastně je. Po krátkých úvahách přišly děti na to, že se jedná o velkou rodinu. Na otázku, zda vědí, kdo vládne v této rodině správně odpovídaly - včelí královna. Po kruhu jsem poslala včelku a zeptala se dětí, zda vědí co má královna v úlu na starost a jak asi vypadá. Odpovědi mě zaujaly: „Vládne ostatním v úlu“ nebo „Nosí korunu.“ Prohlédli jsme si její obrázek v encyklopedii a společně jsme si řekli i o dalších povinnostech, které královna má. Hru „Včelky pozor! Královna“ jsme si všichni užili. Děti předváděly různé duhy práce – sběr nektaru, zametání apod. Smyslová hra „Včelí společenstvo“ nebyla pro děti jednoduchá. Oči jsem zavázala pouze těm, kteří si to přáli. Výroba koruny děti bavila, některé květiny bohužel na koruně nedržely a tak jsme je přelepili izolepou.

Druhý den jsme si povídali o včelce dělnici, která během svého života vystřídá mnoho druhů práce. Zaměřila jsem se na včelku uklízečku a na to co má v úlu na starost. Zeptala jsem se dětí, proč je důležité mít okolo sebe pořádek a co by se stalo, kdybychom si po sobě ve školce přestali uklízet? Odpovědi byly různé: „Asi bychom nemohli najít hračku.“ nebo „Když by byl všude nepořádek, neměli bychom si kam sednout.“ Rovněž jsme si připomněli pravidla, že každá hračka má své místo. Vyzkoušeli jsme si být na chvíli včelkou uklízečkou. Děti správně rozdělávaly tvary dle barvy i tvaru. Následovala pantomima, při které jsme se všichni dobře pobavili. Děti předváděly různé domácí práce, které mají na starost nejen ony, ale i ostatní členové jejich rodiny. Se zájmem se do pantomimy zapojily i nejmladší děti. Tvorba včelky z ruličky toaletního papíru nebyla jednoduchá. Některé děti si ruličku zapoměly přinést, proto jsem jim vyrobila náhradní za pomoci čtvrtky a sešívačky. Nakonec se nám všechny včelky povedly a my si je mohli vystavit v šatně.

Třetí den byl věnován včelám stavitelkám. Před svačinou jsme si zacvičili s padákem, kdy jsem motivovala děti představou, že jsme včelky, které musí větrat úl, protože je v něm příliš velké horko. Cvičení se všem líbilo. Po svačince jsme si společně povídali o tom, co má včelka stavitelka v úlu na starost a co vlastně staví. Poslala jsem po kruhu mezistěnu a vystavěné včelí dílo, které si děti s úžasem prohlížely. Zeptala jsem se jich, zda vědí, proč včelky dílo stavějí a k čemu jim slouží. Odpovědi byly různé, nejvíce mě překvapila Davídkova „Včelky tam dávají med.“ U stolečku jsme si prohlédli pod lupou včelí dílo a mezistěnu. Stavění včelího díla

z brček dělalo problémy mladším dětem, ale za pomoci starších kamarádů se všem podařilo dílo vystavět. Práce s modelínou děti bavila. Velice mě potěšilo, když si druhý den děti hrály při ranních hrách na včelky stavitelky a ukazovaly mi své stavby z kostek a lega.

Čtvrtý den byl věnován včelkám. Společně jsme si povídali o tom, kdo se stará o včelí miminka a jak. Ukázala jsem dětem obrázky larviček i kukel. Po kruhu jsem poslala včelku s otázkou, zda se již někdo z dětí o někoho staral. V odpovědích často zněla jména zvířat, která děti chovají. Básnička s pohybem byla spíše odreagováním. Již při jejím druhém opakování si jí děti zapamatovaly.

Pátý den jsme si povídali o včelce létavce, a proto jsem i naši překážkovou dráhu motivovala letem včely na louku. Po svačince jsme se přesunuli na koberečkové buňky. Po kruhu jsem poslala včelku a zeptala se dětí, co mají včelky létavky na starost. Prostřednictvím Jasmínky jsem si s dětmi povídala o tom, kam včelky pro sladkou šťávu létají a proč jí sbírají. Pověděli jsme si i o posledním členu včelí rodiny - trubci a zkusili jsme si na chvíli lenořit při poslechu relaxační hudby. Následovala hra „Schovala se včelka“ problém nastal pouze na začátku s pravidly, kdy menší děti přinášely včelku ukázat jako důkaz, že jí skutečně našly. Proto jsem zopakovala pravidla hry ještě jednou a potom je dokázaly dodržet již všechny děti. Na vycházku jsem vzala lupy i atlas. Děti si mohly prohlédnout pod lupou květiny i včelky.

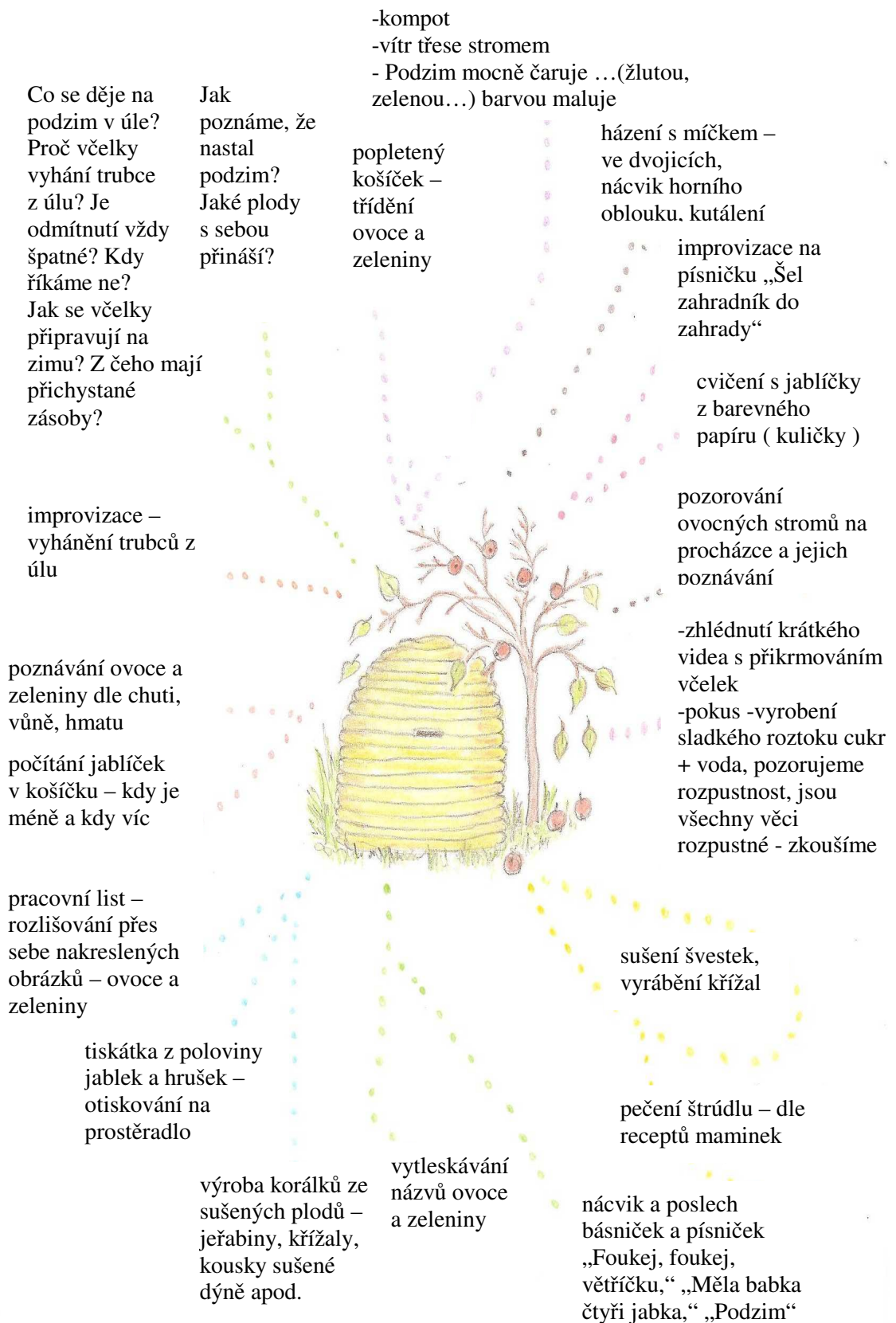
6.4 Když jablíčka ze stromů padají, včelky si zásoby na zimu chystají

Záměry

- seznámení s životem včel na podzim,
- uvědomění si, že odmítnutí nemusí vždy špatné,
- znalost a pojmenování některých znaků podzimu,
- poznávání a rozlišování ovoce a zeleniny,
- rozvíjení jemné motoriky (navlékání plodů),
- rozvíjení matematických představ,
- seznámení s písničkami a básničkami tohoto období,
- rozvíjení představivosti a fantazie,
- posilování vzájemné spolupráce,
- užívání smyslů při poznávání světa okolo,

Výstupy

- dítě umí vyjmenovat některé znaky podzimu,
- dítě zná některé druhy ovoce a zeleniny,
- dítě dokáže pracovat s přírodninou,
- dítě ví, že odmítnutí nemusí být špatné,
- dítě se nebojí říci své názory a myšlenky,
- dítě je schopné používat své smysly,
- dítě se chová ohleduplně k druhým,

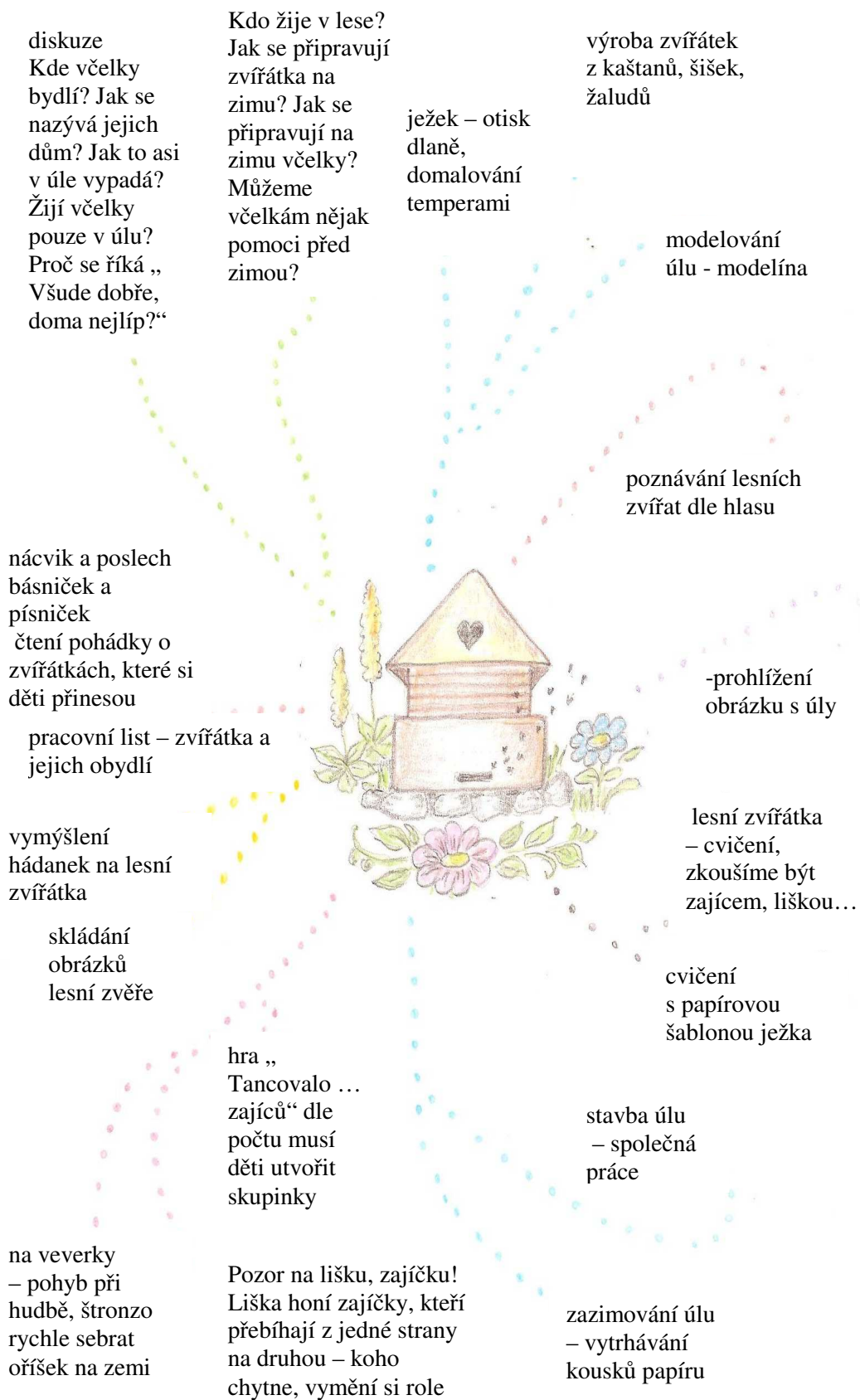
6.5 Včelky svůj domov v úlu mají, zvířátka zase v lese pobývají

Záměry

- seznámení s úlem (k čemu slouží, jak vypadá, kdo v něm bydlí),
- posilování hodnoty domova,
- seznámení s domovem lesních zvířat,
- znalost a pojmenování lesních zvířat,
- seznámení s přípravou včel na zimu,
- používání přírodnin,
- rozvíjení komunikačních dovedností,
- vedení k dodržování pravidel,
- rozvíjení představivosti,
- zapojení rodiny,

Výstupy

- dítě ví, že úl je včelí domeček,
- dítě zná některá lesní zvířata,
- dítě dokáže pracovat s přírodninou,
- dítě se dokáže podílet na společných rozhodnutích,
- dítě ví, jak se chováme v lese,
- dítě dokáže sladit pohyb s rytmem,
- dítě dokáže vyjádřit své myšlenky a nápady (stavba úlu),

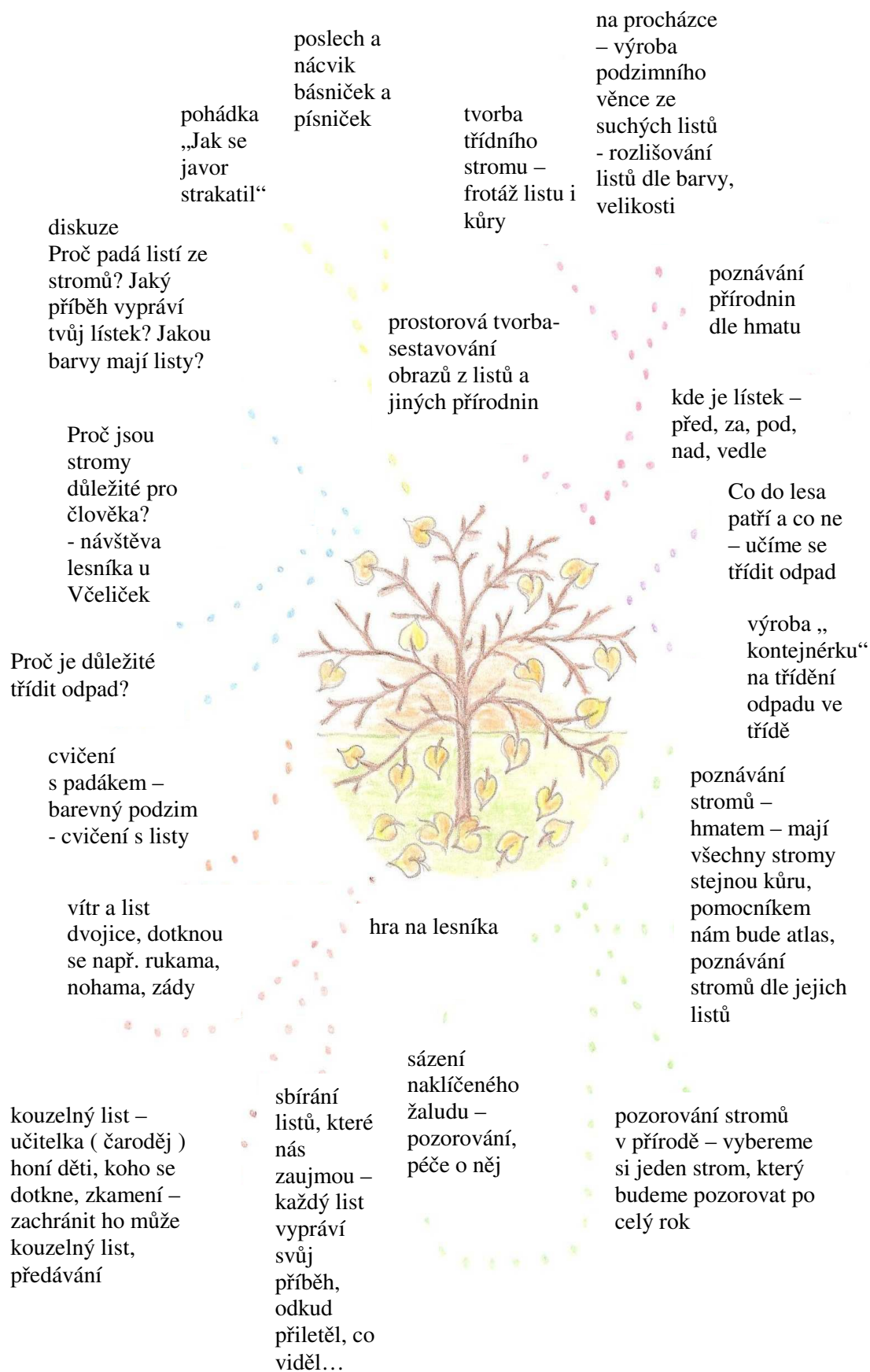
6.6 Na zem padají dolů, barevné listy stromů

Záměry

- seznámení s významem stromů pro člověka,
- sázení a pozorování naklíčeného žaludu,
- rozlišování a poznávání některých stromů,
- poznávání a pojmenovávání barev,
- upevňování vztahu k životnímu prostředí,
- vedení k třídění odpadu,
- rozvíjení představivosti a tvořivosti,
- sladění rytmu s pohybem,

Výstupy

- dítě dokáže rozlišit jehličnaté a listnaté stromy,
- dítě zná názvy některých stromů,
- dítě dokáže rozpoznat základní barvy,
- dítě umí napodobit jednoduchý pohyb a melodii,
- dítě umí spolupracovat,
- dítě je schopné naučit se krátký text,
- dítě ví, že člověk může působit na přírodu pozitivně i negativně,
- dítě se dokáže soustředit a udržet pozornost,

7. Zimní snění

Témata:

- Čerte, čerte, čertíku, co to neseš v pytlíku?
- Až zazvoní zvoneček, rozsvítí se stromeček.
- My tři králové jdeme k Vám.
- Ať si mrzne, ať je zima, zimní sporty, ty jsou prima.
- V zimě, když dlouhé chvíle v úlu mají, pohádky si rádi povídají.
- Skotačila s vločkou vločka, zavíraly smíchy očka.
- Kdo tu skákal hop a hop, sníh nám poví podle stop.

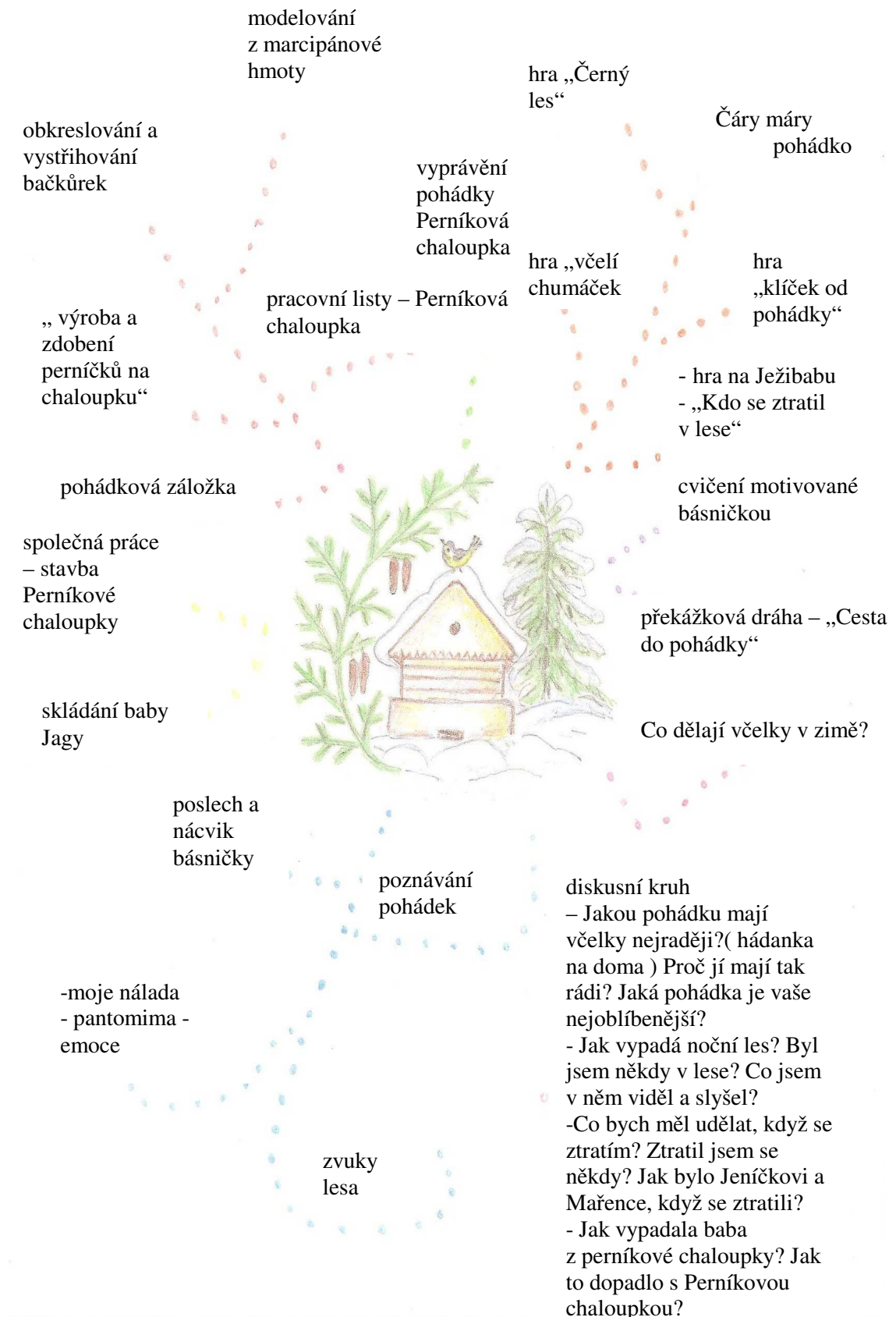
7.1 V zimě, když dlouhé chvíle v úlu mají, pohádky si rádi povídají

Záměry

- seznámení s pohádkou Perníková chaloupka,
- seznámení se životem včel v zimě,
- poznávání emocí,
- posilování komunikačních dovedností,
- rozvíjení představivosti a kreativity,
- posilování kamarádských vztahů,
- seznámení s různým pracovním materiálem (marcipánové těsto),
- rozvoj jemné a hrubé motoriky,
- posilování vzájemné spolupráce,

Výstupy

- dítě zná některou z verzí pohádky Perníková chaloupka,
- dítě umí převyprávět příběh,
- dítě je schopné vyjádřit své emoce,
- dítě se chová ohleduplně ke svým kamarádům,
- dítě dokáže dodržovat pravidla her,
- dítě dokáže opakovat slyšené,
- dítě je schopné naučit se text,

7.1.1 Realizace týdne

„Cesta do pohádky“

Diskusní kruh – Kudy tudy do pohádky?

Pomůcky – maňásci

Jasmínka seznamuje Otíka se životem včel v zimě. Prostřednictvím Jasmínky si s dětmi povídáme o tom, jak včelky tráví v úlu zimní čas. Po kruhu pošleme včelku a zeptáme se dětí, kterou pohádku mají nejraději? Společně se zamyslíme nad tím, kudy vede cesta do pohádky a jak se tam dostaneme.

Pohybová hra – Včelí chumáček

Pomůcky – koruna, papírové nálepky (zelené, červené, oranžové)

Včelky v zimě vytváří veliký chumáč, uprostřed něhož je královna, kterou zahřívají. Včelky na povrchu brzy vychladnou, a proto se vždy po chvíli střídají se svými družkami uvnitř chumáče, které se již dostatečně ohřály. Děti se rozdělí do skupin dle barvy nálepky, kterou si vyberou. Nálepku si nalepí na tričko. Učitelka si nasadí na hlavu korunu a promění se ve včelí královnu. Klekne si a zvolá jednu z barev nálepky. Včelky (děti) mající tuto barvu létají okolo královny (učitelky) a zahřívají ji pohlazením. Ostatní včelky létají kolem, střídavá chůze pata špička. Na zvolání dané barvy se vždy včelky vymění.

Výtvarná činnost – obkreslování, stříhání

Námět - Stopy

Pomůcky – barevný papír, tužky, nůžky

Děti si na barevný papír obkreslí své bačkůrky a vystříhnou si jejich obrys. Vystřižené bačkůrky využijeme při pohybové činnosti.

Pohybová činnost – Cesta do pohádky

Pomůcky – barevné stopy, provaz nebo švihadlo, lavička, obruče, švédská bedna, papírové dveře

Cesta do pohádky daleká vede,
z kopce i do kopce jít, každý z nás svede.

- chůze po stopách

Přes lávku přejít zkusíme,
namočit se však nesmíme.

- chůze po lavičce

Kameny a pařezy přeskákat musíme,
kam cesta vede dál, zatím nevíme.

- skoky z kruhu do kruhu

Přes les potichu přejdeme,
po klikaté pěšince půjdeme.

- chůze po švihadle

A až přes hory přelezeme,
na pohádkovou bránu zaklepeme.

- přelézání švédské bedny

Hra – Klíček od pohádky

Pomůcky – papírový klíč

Hledáme klíč od pohádky. Zatímco děti mají zavřené oči, učitelka schová klíček kdekoliv v herně. Na zvolání se děti vydávají klíč hledat. Kdo jej najde, neprozrazuje, ale pošeptá učitelce.

Řízená činnost – Pohádky

Pomůcky - obrázky pohádek, předměty typické pro danou pohádku (červený čepeček, hrášek, perníček...)

Ukazujeme dětem různé obrázky a předměty typické pro danou pohádku a děti hádají o jaký pohádkový příběh či bytost se jedná.

„Jeníček a Mařenka“

Vyprávění příběhu

Byl jednou jeden chudý dřevorubec a ten žil se svými dvěma dětmi, Jeníčkem a Mařenkou v malé chaloupce na kraji lesa. V létě, když byl les plný jahod, borůvek, malin i ostružin brával s sebou otce dětí do lesa. Jednoho dne řekl otec dětem: „Vezměte si s sebou džbánky, půjdeme do lesa.“ Jeníček i Mařenka na nic nečekali, rychle si vzali své džbánky a šli. Když přišli do lesa, otec šel kácet stromy a Jeníček s Mařenkou se dali do sbírání jahod a borůvek. A jak tak sbírali, zacházeli stále hlouběji

do lesa, ale ničeho se nebáli, protože v dáli slyšeli tatínkovu sekyru. Teprve k večeru, když se již začalo stmívat, chtěly se děti vrátit zpátky, ale nevěděli kudy. I povídá Jeníček: Kdepak je náš tatínek, sekyra již není slyšet?“ „Nic se neboj Jeníčku, však on nás tatínek jistě najde, musíme na něj počkat“ odpověděla Mařenka. Zatímco děti čekaly na tatínka, les pohltila černá tma... (Fischerová, 1994)

Diskusní kruh – Jak vypadá noční les? Co v něm můžeme slyšet?

Pomůcky – maňásci

Po kruhu pošleme včelku a zeptáme se dětí, co můžeme vidět nebo slyšet v lese.

Řízená činnost – Zvuky lesa

Zkoušíme vytvářet různé zvuky lesa – skřípání stromů, vítr, sovu, potůček apod.

Pohybové hra – Černý les

Pomůcky – černý látkový tunel

Vyzkoušíme si jaké to je, když je všude kolem nás tma. Děti se po jednom střídají v prolézání látkového tunelu (jen ti, kdo chtějí).

Improvizace – Čáry, máry pohádka

Pomůcky – kouzelná hůlka

Čáry, máry pohádka,

začaruj děti nakrátko v ...

Děti se dle říkadla mění v různá zvířátka (koťátka, prasátka ...), která předvádějí.

Výtvarná činnost – obkreslování dle šablony, domalování či dokreslení

Námět - Papírové perníčky

Pomůcky – hnědý papír, tempery, nůžky, pastelky, šablony

Děti si obkreslí tvar perníčku dle šablony (různé tvary – koník, panenka, srdíčko) nebo si samy vytvoří svůj vlastní tvar. Obkreslený tvar si vystřihnou a pomocí pastelek či temper (dle volby) si jej ozdobí.

„Jeníček s Mařenkou ztraceni v lese“

Diskusní kruh – Jak bylo Jeníčkovi a Mařence, když se ztratili?

Pomůcky - maňásci

Společně si zopakujeme vyprávění z předešlého dne a navážeme otázkou: „Jak bylo Jeníčkovi a Mařence, když se ztratili?“ Pošleme po kruhu včelku a zeptáme se dětí, co musíme udělat, když se ztratíme a zda se již někdy ztratily.

Pantomíma – Emoce

Utvoříme kruh, kdo bude chtít (vždy jeden) stoupne si doprostřed kruhu a předvede nám určitou emoci – radost, vztek, smutek apod. Ostatní v kruhu jí budou po něm opakovat.

Improvizace – Moje nálada

Jakou mám náladu? Dle výšky zdvihnuté ruky ukazujeme, jakou máme dnes náladu. Pokud máme ruku vysoko zdviženou, znamená to, že máme dobrou náladu, naopak ruka nízko zdvižená symbolizuje špatnou náladu.

Smyslová hra (zrak) – Kdo se ztratil v lese?

Pomůcky – prostěradlo

Děti zavřou oči a opatrně lezou po čtyřech. Učitelka vezme prostěradlo a jedno dítě přikryje. Na vyzvání všichni ostatní otevřou oči a hádají, který z kamarádů je pod prostěradlem.

Poslech a nácvik básničky – Perníková chaloupka

„ Letím z lesa, milé děti,

vrkú, vrkú, vrkú.“

„ Cos tam viděl, holoubku?“

„ Perníkovou chaloupku

u černého smrku.“

„ Viděls také Mařenku?“

„ Jakkpak by ne, holenku!

Viděl jsem ji s Jeníkem

krmili se perníkem.“

„ A když z okna na zahradu
vystrčila baba bradu,
nebáli se, holoubku?“
„ Kdepak! Zamkli chaloupku
na cukrový klíč-
a už byli pryč!“ (František Hrubín)

Výtvarná činnost – kresba, vystřihování

Námět - Pohádková záložka

Pomůcky – čtvrtka, nůžky, pastelky, šablona

Děti si obkreslí záložku dle šablony, vystřihnou si jí a nakreslí na ní jakýkoliv pohádkový motiv.

„ Cesta za světýlkem“

Vyprávění příběhu

Jeníček s Mařenkou bloudili černým lesem a cestu domů nemohli nalézt. I napadlo Jeníčka vylézt na nejvyšší strom a rozhlédnout se, zda neuvidí nějaké světýlko. Vylezl na strom a rozhlížel se do všech stran, až spatřil v dáli světýlko a na tu stranu, kde jej viděl, se s Mařenkou vydali. Když vyšli z lesa ven, uviděli chaloupku celou z perníku... (Fischerová, 1994)

Diskusní kruh - Jak vypadala perníková chaloupka? Bylo opravdu všechno jenom z perníku?

Pomůcky - maňásci

Společně si povídáme o tom, jak perníková chaloupka vypadá a jestli je v ní opravdu vše jen z perníku. Aktivizujeme děti otázkami, z čeho byly dveře, vrátka, okna apod.

Pohybové činnosti– Z pohádky do pohádky

Byl jednou jeden král,
který ze všeho nejradši panoval.

- turecký sed

Vždy, když se na trůn posadil,

korunu na hlavu si nasadil

- zdvihání rukou nad hlavu

a pokyvoval do všech stran.

- otáčení hlavy do stran

A ten král, krásnou dceru měl,

provdal za prince jí chtěl.

- chůze po špičkách – střídání tempa

Poslal zprávu rychle do světa,

že na zámku je krásná nevěsta.

- křídélka – skrčené paže upažmo

A již na svém koni přijíždí,

udatný princ Jaromír.

- poskočný běh

Před králem a princeznou se kloní,

ale ti jen slzy roní.

- předklon, prsty se dotýkají země

Do země přivítal drak

a obsadil jejich hrad.

- běh, roztažené ruce – mávání

I řekl král: „ Ten drak, zkázou bude pro náš hrad.“

Princ do ruky meč bere

a praví: „ To na něj jistě zabere.“

- předávání váhy z jedné nohy na druhou

Drak se meče lekl

a rychle pryč utekl.

- běh

A princ s princeznou,

svatbu měli velikou.

- leh na zádech

Pohybová hra – Ježibaba

Pomůcky - hůlka, papírový klíček

Učitelka představující Ježibabu chytá děti, koho se dotkne kouzelnou hůlkou, musí stát na místě a čekat na vysvobození zlatým klíčem. Zlatý klíč má u sebe vždy jen jedno

dítě, které ho předá druhému – chycenému, ten je po předání klíče vysvobozen a opět se snaží předat klíč jinému chycenému kamarádovi. Ježibaba nesmí chytat toho, kdo má u sebe klíček.

Stavba „perníkové chaloupky“

Pomůcky - dle volby dětí - polštářky, prostěradla molitanové kostky apod.

Děti mají za úkol postavit perníkovou chaloupku. Jak chaloupku postaví je pouze na nich, učitelka jim se stavbou může pomoci. Na vzniklou chaloupku můžeme pomocí izolepy nalepit papírové perníčky, které jsme si vytvořili během týdne.

„Baba perníková“

Vyprávění příběhu

Jeníček i Mařenka již měli veliký hlad. A proto Jeníček vylezl na střechu a začal loupat perníček a házet jej Mařence. Jenže nevěděli, že v perníkové chaloupce bydlela stará a zlá baba... (Fischerová, 1994)

Diskusní kruh – Proč mají včelky pohádku o Perníkové chaloupce nejraději?

Jak vypadala baba perníková?

Pomůcky – baba perníková vyrobená z ruličky od toaletního papíru

Povídáme si o tom, proč mají včelky rády pohádku o Perníkové chaloupce. Po kruhu pošleme babu z ruličky od toaletního papíru a zeptáme se dětí, jak asi taková baba z Perníkové chaloupky vypadá. Dokončení pohádky necháme na dětech – děti znají různé varianty pohádky (děti do vyprávění nenutíme, vypráví jen ten, kdo chce).

Řízená činnost – Skládání baby perníkové

Pomůcky – čtvrtka s předkreslenou perníkovou babou, z barevného papíru vystříhané tvary představující části obličeje (oči, nos, ústa, šátek, puntíky na šátek apod.)

Děti mají na čtvrtce předkreslenou „perníkovou babu“ a jejich úkolem je složit na čtvrtku dle předlohy její obličej z vystříhaných částí barevného papíru.

Pohybová hra - Chodí baba Jaga kolem

Pomůcky – šátek

Chodí baba Jaga kolem,
utíkejte před ní honem.
Kdo se na ní koukne,
toho do pece šoupne.

Děti sedí v kruhu, mají zavřené oči a říkají básničku. Jedno dítě představující babu Jagu má na hlavě šátek a obchází kruh z vnějšku. Na poslední slovo básničky se zastaví a někoho se dotkne. Ten, koho se dotkne, musí rychle vyběhnout a honit babu Jagu kolem kruhu dokola, baba Jaga se snaží dostat na jeho místo, pokud se jí to podaří, vymění si role.

Hra na pozornost - Já baba Jaga

Učitelka představuje babu Jagu, která vaří polévku a říká: „ Já baba Jaga vařila jsem polévku a dala jsem do ní ... pokud řekne slovo JED, musí si všechny děti rychle dřepnout, koho baba chytne, ten bude vařit polévku s ní.

Výtvarná činnost – modelování

Námět – Marcipánové postavičky

Pomůcky – předem připravené marcipánové těsto (sušené mléko, cukr, voda)

Děti si mohou z marcipánového těsta vymodelovat jakoukoliv pohádkovou bytost, kterou si po jejím dokončení napíchnou na špejli.

Pracovní listy – Perníková chaloupka

- dokreslování chybějících prvků

7.1.2 Jak vše probíhalo

S dětmi jsme se posadili do kruhu z kobercových buněk. Prostřednictvím Jasmínky jsme si povídali o zimním chumáči včel a o tom, co včelky dělají, když mají v úlu dlouhou chvíli. Hned jsme si také na chumáč zahráli. Po skončení hry jsme si sedli zpět na naše buňky. Po kruhu jsem poslala včelku a zeptala se dětí, jakou pohádku mají nejraději. Odpovědi na otázku byly různé a musím se přiznat, že některé pohádky jsem ani já neznala. Společně jsme se také zamysleli nad tím, jak se do pohádky vlastně dostaneme. S dětmi jsme si obkreslili tvary bačkůrek a rozmístili je po koberci. Ke stopám jsme přidali různé překážky pro naši cestu do pohádky. Překonávání překážek všechny bavilo, problémem byl vyšší počet dětí, takže se u některých překážek tvořila fronta. Proto jsem rozdělila děti do několika menších skupinek, přičemž každá začínala u jiné překážky a tím byl problém vyřešen. Do poznávání pohádek dle obrázků se zapojily všechny děti.

Druhý den, stejně jako celý týden byl věnován pohádce. Poté co jsme se přesunuli na koberec a pohodlně se usadili na naše buňky, začala jsem dětem vyprávět pohádku o Perníkové chaloupce. Snažila jsem se pracovat s hlasem, aby vyprávění bylo zajímavější. Děti pohádce pozorně naslouchaly. Pohádku jsem si rozdělila na několik kratších úseků, se kterými jsem dále pracovala. Po skončení vyprávění jsem poslala včelku po kruhu a zeptala se dětí, co můžeme vidět a slyšet v nočním lese. Nápady byly zajímavé. Některé zvuky, které děti uváděly, jsme si také hned vyzkoušeli. Prolézáním tunelu si děti mohly vyzkoušet, jak to asi vypadá v černém lese. Děti prolézání tunelu zaujalo a několikrát jsme jej museli opakovat. Při hře „Čáry, máry pohádka“ se třída proměnila v menší zoologickou zahradu plnou zvířátek. Výrobu papírových perníčků zvládly bez problémů i mladší děti.

Třetí den patřil Perníkové chaloupce. S dětmi jsme si připomněli vyprávění z předešlého dne a pověděli jsme si o tom, jak asi bylo Jeníčkovi a Mařence, když se ztratili. Po kruhu jsem poslala včelku s otázkou: „Co bych měl udělat, když se ztratím.“ Zaujala mě Matějova odpověď: „Já bych se někoho zeptal, třeba pana policajta.“ Zkusili jsme si také pantomimu a změřili jsme si naši náladu. Při hře „Kdo se ztratil v lese“ jsme si užili mnoho zábavy. Hledání ztraceného kamaráda jim dalo nemálo práce.

Při dnešním cvičení jsme se všichni dobře pobavili. Děti se do cvičení s chutí zapojily. Pohybová hra na Ježibabu děti zaujala a několikrát jsme ji opakovali. Po svačince jsem pokračovala ve vyprávění příběhu o Perníkové chaloupce. Zeptala jsem

se, zda byla celá chaloupka opravdu jenom z perníku. Snažila jsem se děti aktivizovat otázkami, z čeho byla okna, dveře či komín perníkové chaloupky. Zopakovali jsme si básničku z předešlého dne, některé děti si jí již zapamatovaly. A už následovala stavba chaloupky, na kterou se děti velice těšily. Do stavby se s chutí pustili především kluci, kteří také celou stavbu organizovali. Na závěr jsme chaloupku vyzdobili papírovými perníčky, které jsme si během týdne vyrobili. Děti si v chaloupce hrály i následující dny.

Poslední pohádkový den jsem se dětí zeptala, proč vlastně mají včelky pohádku o Perníkové chaloupce nejraději. Po malé nápovědě správně odpověděly, že kvůli medu, který je surovinou do perníčků. Po kruhu jsem poslala postavu baby vyrobené z ruličky toaletního papíru a zeptala se, jak asi baba z Perníkové chaloupky vypadala. Hned jsme si zkusili také složit její obrázek. Do dokončení pohádky se s chutí pustil Davídek. Navázala jsem na konec jeho vyprávění a zeptala se, jak to s chaloupkou vlastně dopadlo, když se Jeníček s Mařenkou vrátili domů. Hra, kdy jsem jako baba Jaga vařila polévku, děti zaujala a několikrát jsme ji opakovali. Modelování z marcipánu jsme si všichni užili a výsledek byl pastvou nejen pro oči.

8. Jarní probuzení

Témata:

- Jaro již se probudilo a včeličky pozdravilo.
- Kytičky si zpívají, všechny jaro vítají.
- Povídala slepička, že má krásná vajíčka.
- Pracovité včeličky, opylují kytičky.
- Země je kulatá a místa je tu dost.
- Vlaštovičky, vlaštovičky, povídky, švitořičky.
- Sladkou pusou jako med, pošlu ti jí, mámo, hned.
- Leze, leze brouk, vítr do něj fouk.

8.1 Jaro již se probudilo a včeličky pozdravilo

Záměry

- seznámení s vývojem včely a pojmenování jednotlivých etap vývoje (vajíčko, larva, kukla, dospělá včela),
- pojmenování znaků jara,
- seznámení s knihou Pohádkové včely,
- rytmizace básničky prostřednictvím vyrobených nástrojů,
- pojmenování toho, co nás obklopuje,

Výstupy

- dítě dokáže vyjmenovat některé znaky jara,
- dítě ví, že o všechny mláďátka je nutné pečovat,
- dítě umí pracovat s lupou,
- dítě umí zacházet s knihou,
- dítě dokáže pracovat s přírodninou,
- dítě dokáže pracovat ve skupině,
- dítě dokáže naslouchat zvukům kolem sebe,

diskusní kruh
Jak vypadá
vajíčko, larva,
kukla? Jak se
včelky starají
o své
potomky, čím
je krmí?
- návštěva
včelaře v MŠ

S jarem
přichází nový
život. Odkud
přišlo jaro? Co
můžeme vidět
v jarní
přírodě?
Kdo se
probouzí ze
zimního
spánku?

čtení knihy
Pohádkové
včely

vymýšlení
básničky pro
přivítání jara
- nácvik a
poslech
písniček

tvoření
přírodních
paletek – lepení
přírodnin, které
nacházíme v
přírodě

jaro s sebou přináší i
nové zvuky –
nasloucháme
zvukům přírody,
tvoříme si nástroje
z krabiček a semenek
rostlin

cvičení
s papírovými
květinami

prohlížení obrázků
s vývojem včely
- pozorování včelího
plodu pod lupou

Odkud přišlo
jaro? (chůze
se zavřenýma
očima za
zvukem
zvonečku)

- improvizace
vývoje včely
- jsme larvičky –
válení sudů

Jarní probouzení
– jedno dítě
představuje jaro,
pohlazením
probouzí ostatní
děti ze zimního
spánku

Přišlo jaro –
cestičky
z lana – chůze
po laně,
přeskakování
či podlézání
lana

Jaro –
znázornění
zapouštěním
barev

malování na
kameny, ulity
dle výběru

Larva vyrobená
z punčochy obalená
vrstvami látky, při
skončení hudby jí dítě u
kterého se ho zastavila,
svlékne jednu vrstvu –
vystřídání všech dětí
- Kdo se schoval do
kukly?

- modelujeme včelí larvičky
- skládání larviček z přírodnin
- navlékání korálků – tvorba
larvičky (dle předlohy i bez ní)

8.2 Pracovité včeličky opylují kytičky

Záměry

- seznámení s významem včel pro přírodu i pro člověka,
- objasnění procesu opylování,
- poznávání medu a jeho vlastností,
- objasnění vzniku nového plodu (např. jablka),
- rozvíjení představivosti a tvořivosti,
- seznámení s včelím voskem a jeho užitím,
- osvojení si poznatků o bezpečném zacházení s ohněm,
- seznámení s významem světla pro člověka,
- seznámení s prací hasiče,
- seznámení i s dalšími včelími produkty (propolis, mateří kašička),
- vedení k uvědomování si následků za své chování,

Výstupy

- dítě zná některé včelí produkty (med, vosk),
- dítě zná některé možnosti využití medu a vosku,
- dítě dokáže používat své smysly k poznávání okolí,
- dítě zná některé zásady při práci s ohněm,
- dítě ví, kdo je hasič a jaká je jeho práce,
- dítě umí být ohleduplné k druhým,
- dítě se nebojí vyjádřit svůj názor,

diskuze
- Co je
opylování?
Proč je pro
květiny
důležité?
Jak vznikne
nový plod
např.
jablíčko?

Co se vyrábí
z včelího
vosku?
K čemu lidé
používají
svíčky? Na co
si musíme dát
pozor, když
zacházíme
s ohněm? Kdo
je hasič a jaká
je jeho práce?

Jak včelky
vyrábí med?
Jaký je med?
Co všechno se
vyrábí
z medu? Jak
med od včelek
získáváme?
- Co musíme
udělat, když
dostaneme
žihadlo? Co se
stane
s včelkou?

medové
hrnečky

- výroba svíčky
- malujeme chuť
medu
- pracovní list -
Cestičky
- tvorba loutek na
pohádku „Jak
žihadlo chtělo být
králem“

hraní pohádky
s vyrobenými
loutkami pro děti
ze třídy Motýlků

ochutnávka
medu –
poznávání medu
všemi smysly

slazení čaje
medem

pohádka – „Jak
žihadlo chtělo
být králem“

zhlédnutí krátkého
videa o stáčení
medu

skládání
obrázku
včelky

hry – Opylování, Výroba
medu, Cesta poslepu,

navštívení hasičů
– seznámení
s jejich prací,
prohlídka hasičské
zbrojnice

vytleskávání slov,
určování prvních
hlásek ve slově

poslech a nácvik
písniček a
básniček

čtení knihy – Království
pod lipou

cvičení s proužkem
krepového papíru +
motivace básničkou

prstové cvičení – Tenhle
medvěd prodává med

cvičení s padákem – barevná květina

8.2.1 Realizace tří dnů

„Proč včeličky opylují kvítky?“

Diskusní kruh – Proč jsou včelky důležité pro nás i pro květiny? Jak vznikne jablko?

Pomůcky – maňásci (včelí kamarádi), obrázky (strom, květ, plod, semínko)

Nejprve si povídáme s dětmi o opylování – co to je a proč je opylování pro květiny důležité. Zeptáme se dětí, zda vědí, jak vznikne nové jablko či jiný plod. Zkusíme srovnat obrázky dle posloupnosti vzniku nového plodu (květ – včela – jablko – semínko – strom).

Pohybové cvičení – Cvičení s včelkou

Pomůcky – žlutohnědý krepový papír nastříhaný na proužky

Tak do toho včeličko,

protáhni si tělíčko.

- vytahování se do výšky, stoj na špičkách

Jedno křídlo, druhé křídlo,

nejsem žádné motovidlo.

- stoj, bočné kruhy, střídání rukou

Hlava dolů, nahoru,

letí včelka přes horu.

- klek - klony hlavy dopředu, dozadu

Doprava, doleva,

bude zase výměna.

- otáčení hlavy do stran

Letí včelka přes palouček,

letí včelka kolem.

- sed křížmo skrčný, podávání včelky (proužek papíru) před tělem a za zády

Letí mezi květkami,

přes louky a pole.

- včelka položená na zemi, chůze okolo ní po špičkách, po patách

Bzučí včelka na louce,

přenáší pyl lehounce.

- přerušovaný běh sedem na slovo BZUM

Pohybová hra - Opylování

Pomůcky – brčka, malé papírové květiny, jedna velká květina, žlutá papírová kolečka

Po koberci rozmístíme malé papírové květiny, na které položíme vystřižená žlutá kolečka (zrnka pylu) a velkou květinu umístíme do jednoho rohu herny. Dětem rozdáme brčka a proměníme je ve včelky. Jejich úkolem bude pomocí brčka, které budou mít v ústech, přenést všechna pylová zrna z malých květin na velkou květinu a tak jí opylovat.

Skládání obrázků

Pomůcky – rozstříhané obrázky květin a včelek (čtyři části)

Každému dítěti dáme jednu část obrázku. Na přední straně je nakreslen obrázek včely nebo květiny, zatímco zadní strana je polepena barevným papírem. Nejprve musí děti dle barvy pozadí rozstřížené části najít ostatní kamarády se stejně barevným pozadím a teprve pak mohou složit obrázek.

Pracovní listy – Cestičky

- nácvik horního oblouku

„Medový den“

Diskusní kruh - Jak včelky vyrábí med? Jaký je med?

Pomůcky – maňásci (včelí kamarádi), obrázky včel, úlu, med – květový, lesní, pastový

Připomeneme si úlohu včel létavek, které přinášejí nektar do úlu. Povídáme si o tom, jak včelky musí nejprve nektar zahustit a uložit ho do plástů, kde za nějaký čas uzraje v med. Zeptáme se dětí, zda již někdy med ochutnaly a jaký byl. Prohlédneme si sklenice s různými druhy medu a povíme si o tom, proč je každý med jiný.

Pohybová hra – Výroba medu

Pomůcky – tři plastové láhve, kolíčky na prádlo, různě barevné papírové kuličky, květiny

Děti se rozdělí na včely létavky a včely dělnice pracující v úlu (dle jejich přání). Hernu rozdělíme na dvě pomyslné poloviny – louku a úl. Na polovinu koberec, která představuje louku, rozmístíme květiny, na které položíme papírové kuličky různé barvy (sladký nektar). Včelky létavky létají na louku a sbírají nektar pomocí kolíčků, které drží v ruce. Nektar nosí (papírové kuličky) včelkám do úlu, které ho rozdělí dle barvy a vloží do buněk – plastových lahví. Až bude buňka – láhev plná, včelky jí zavíčkují (víčkem od láhve) a nechají v ní zrát sladký med.

Řízená činnost – Zkoumání vlastností medu

Pomůcky – med květový, lesní, pastový

Prohlédneme si sklenice se třemi různými druhy medu a hledáme rozdíly zjevné pohledem – barva, konzistence. Rozlijeme med do malých víček a zkoumáme jeho chuť, vůni apod.

Prstové cvičení – Tenhle medvěd prodává med

Tenhle medvěd prodává med:

dá lištičce kmotříčce,
dá veverce do hrnce,
ježkovi dá medu soudek,
zajíčkoví dá na zoubek.
zvířátka se radují,
medvědovi děkují.

- *Jednotlivé prsty se postupně dle básničky budou dotýkat palce*

Výtvarná činnost – kresba

Námět - Medové hrnečky

Pomůcky – šablona (různé tvary hrnečku), čtvrtky, nůžky, pastelky

Děti si obkreslí hrneček dle šablony nebo si vytvoří svůj vlastní tvar dle představy. Hrneček si vybarví a vystříhnou.

„Včelí vosk“

Diskusní kruh – Co se vyrábí z včelího vosku? K čemu lidé používají svíčky?

Pomůcky – maňásci, mezistěna, různé druhy svíček

Zeptáme se dětí, zda vědí, k čemu se využívá včelí vosk. Společně si prohlédneme různé druhy svíček, přivoníme si k nim a ohmatáme si je. Řekneme si také, k čemu svíčka lidem slouží a jaké by to bylo, kdyby byla všude tma.

Hra – Cesta poslepu

Děti se drží jeden druhého za pas a vytváří dlouhé hada. Mají zavřené oči a pouze ten, kdo tvoří hlavu hada má oči otevřené a vede ostatní děti.

Řízená činnost – Výroba svíčky

Pomůcky – knot, mezistěna, nožík

Pomocí nožíku učitelka rozdělí mezistěnu na menší části. Tyto části děti položí na topení, kde je nechají zahřát tak, aby byly dobře formovatelné. Knot si děti položí na kraj mezistěny a její okraj přes něj přehnou. Zbytek budou pevně točit okolo knotu.

Poslech a nácvik básničky – Světla

Světla, světla, lucerničky,
ta nám září jako svíčky.
Velké lampy zas,
nesou noční čas.
A ta malá světýlka,
přicházejí zlehýnka.
Kruček tam a zase zpátky,
hop a vklouznou do pohádky.

8.2.2 Jak vše probíhalo

Pohybové cvičení motivované básničkou děti bavilo. Všichni se do cvičení zapojili a pozorně básničky naslouchali. Po svačince jsme se posadili na naše koberečkové buňky. Na pomoc jsem si vzala Jasmínku (maňásek) a jejím prostřednictvím jsme si povídali o opylování a také o jeho důležitosti pro květiny. Jasmínka položila dětem otázku, jak vznikne jablko či jiný plod. Některé odpovědi byly zajímavé. Děti většinou správně odpovídaly, že nový strom vyrostе ze semínka a na něm poté vyrostе jablko. Prostřednictvím obrázku jsem se snažila dětem objasnit i význam včelky při vzniku nového plodu. Hra „Opylování“ děti skutečně zaujala. První reakce na to, jak je to snadné, vystřídala horoucí snaha přenést alespoň jedno jediné zrnko pylu. Skládání obrázků bylo spíše odpočinkovou činností. I mladším dětem se za pomoci starších kamarádů podařilo nalézt svoji skupinu a přispět svým dílem ke složení obrázku. Na procházku jsme se vydali k nedalekému úlu, kde jsme pozorovali vyletující včelky. Ukázala jsem dětem také česno, neboli (jak jsme jej pojmenovali) startovací dráhu.

Děti se na „ Medový den“ velice těšily. Nejprve jsme si povídali o tom, kolik práce musí malá včelka vynaložit, než vznikne kapka medu a také jsme si řekli proč je některý med světlejší a druhý naopak tmavší. Navrhla jsem dětem, že bychom si mohli vyzkoušet, jak včelky med vyrábí. Děti se dle svého přání rozdělily do dvou skupin. Včelky létavky měly poněkud těžší úlohu a papírové kuličky jim nejednou spadly. Nakonec se nám podařilo láhve naplnit a zavíčkovat. Děti chtěly hru opakovat, ale bohužel papírové kuličky šly špatně z láhve vyndat, proto jsem přislíbila opakování hry na příští den. Následující činnost ochutnávání a zkoumání vlastností medu se dětem velmi líbila. Při ochutnávání jsem měla pocit, že med ještě neviděly, natož aby jej ochutnaly. Prstové cvičení bylo pro menší děti obtížné, proto jsem jim při druhém opakování navrhla, aby svíraly ruce v pěst. Medové hrnečky se povedly.

Dnešní den jsme zahájili hrou „ Výroba medu“ jak jsem dětem slíbila. Pro jistotu jsem měla připravené také náhradní láhve, pokud by děti chtěly hru znova opakovat. Po skončení hry jsme se přesunuli na koberečky a povídali jsme si o tom, k čemu se využívá včelí vosk. Matěj správně odpověděl, že se z něho vyrábí svíčky. Na ukázkou jsem přinesla několik svíček z včelího vosku, které si děti prohlédly a přivoněly si k nim. Položila jsem dětem otázku, k čemu lidé svíčky používají a jaké by to bylo, kdyby lidé neznali svíčky ani elektrický proud a všude by byla jenom tma. Zeptala jsem

se, zda by si chtěly vyzkoušet, jaké by to bylo, kdybychom nic neviděli. Hra „ Cesta poslepu“ byla pro děti velikou zábavou, jediným pravidlem zde bylo, nechodit mezi stolečky, aby se někomu něco nestalo. Především starší děti zvládly mít zavřené oči po celou dobu, menší se občas podívaly, kde vlastně jsou. Výroba svíčky byla pro děti zpestřením, na každý stoleček jsme vyrobili jednu svíčku.

9. Letní putování

Témata:

- Včelky svůj med včelařům dávají, za to, jak se o ně starají.
- Včelky těší se na tu slávu, až nová královna převezme vládu.

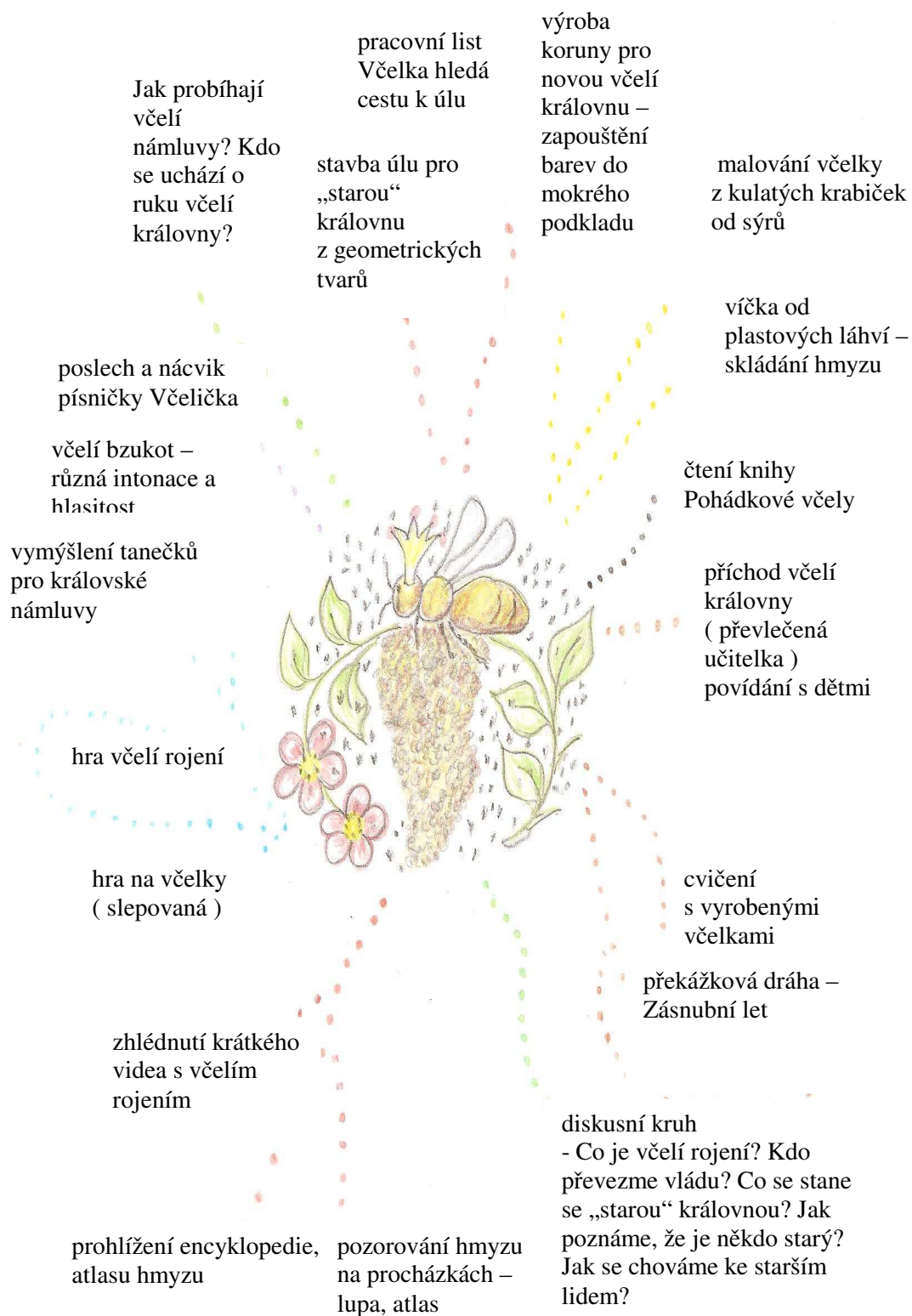
9.1 Včelky těší se na tu slávu, až nová královna převezme vládu

Záměry

- seznámení s pojmem včelí rojení,
- posilování úcty ke starším lidem,
- rozvíjení představivosti a tvořivosti,
- rozlišování zvuků a tónů,
- rozvíjení jemné i hrubé motoriky,
- posilování vztahu k přírodě živé i neživé přírodě,

Výstupy

- dítě ví, jak by se mělo chovat ke starším lidem,
- dítě se umí chovat ohleduplně k druhým,
- dítě dokáže pracovat a komunikovat ve skupině bez zábran,
- dítě ví, jak se chovat k přírodě,
- dítě je schopné naučit se krátký text,
- dítě dokáže své nápady uplatnit ve hře, výtvarné činnosti apod.,

10. Evaluace

V průběhu realizace části tohoto projektu děti blíže poznaly hravou formou nejen život a význam včel, ale také důležitost vzájemné spolupráce a pomoci. Příroda se pro děti stala místem podporujícím jejich rozvoj, snahu objevovat stále nové a nové věci a zároveň si uvědomily její důležitost v našem životě a potřebu jí chránit.

Činnosti probíhaly nejen v prostorách třídy, ale také v okolní přírodě, kam jsme se vydávali za poznáním. Využívala jsem metodických postupů založených na hře, prožitku, komunikaci, fantazii, tvořivosti, experimentu a manipulaci. Činnosti založené na manipulaci a experimentu byly jedny z nejoblíbenějších, děti do nich vstupovaly se zájmem a nadšením.

Své pozorování jsem zaměřila na vzájemné vztahy mezi dětmi, na jejich spolupráci a vzájemnou pomoc. Spolupráci jsem rozvíjela prostřednictvím kooperativních her, ale např. i při společném tvoření. Byla jsem překvapená, jak děti dokázaly spolupracovat a vzájemně si pomáhat. Dále jsem pozorovala také jejich výtvarnou činnost. Jejich zájem především o práci s netradičním materiálem mě vždy velmi potěšil.

Téma provázelo děti nejen v mateřské škole, ale také doma. Děti spolu s rodiči vymýšlely básničky, přinášely z domova obrázky, knihy apod. Děti získaly mnoho nových zážitků, poznatků i dovedností.

Závěr

Cílem mé bakalářské práce bylo vytvoření a částečné ověření třídního vzdělávacího programu, který by seznámil děti předškolního věku se životem a významem včely, vedl je k vnímání přírody jako naší součásti, kterou musíme chránit, a zároveň byl přípravou pro jejich další život.

V teoretické části jsem se zaměřila na tvorbu školních a třídních vzdělávacích programů, na význam projektů a projekty samotné, význam ekologické výchovy v mateřské škole a význam včel pro zachování života na zemi. Myslím si, že až příliš často klademe důraz na materiální hodnoty a zapomínáme na to co je opravdu důležité a čemu bychom měli věnovat naši pozornost. Již od dětství se začíná vytvářet vztah dítěte k přírodě a často závisí na nás dospělých, kteří jsme pro dítě vzorem, jak se tento vztah bude vyvíjet. Pouhé poznatky nestačí, důležité je to co dítě prožije, protože jen tak si dokáže vytvořit svůj vztah k přírodě.

V praktické části jsem navrhla celoroční projekt vycházející z pohádkového příběhu „ Malá včelí královna“. Projektem nás provázeli maňásci včelek, které jsem vyrobila. Jejich prostřednictvím jsme se seznámili s včelou, jejími vlastnostmi, životem v úlu, významem atd. U některých vybraných témat proběhla také jejich realizace s dětmi.

Tato práce mi umožnila nahlédnout do života jednoho z nejpilnějších tvorů na naší zemi a seznámit s ním i děti. Myslím si, že každému i tomu velikostí nejmenšímu tvorovi bychom měli věnovat náležitou pozornost. Příprava na realizaci projektu byla náročná po všech stránkách, ale přesvědčila jsem se, že výsledky a spokojenost dětí stojí za vynaloženou námahu.

Seznam použité literatury

1. Barták, J., et al., *Encyklopedický slovník*. Praha: Odeon, 1993, 1253s
2. Bayerová, V., et al., *Zužitkování medu v domácnosti*. Praha: Státní zemědělské nakladatelství, 1968, 170s
3. Bečvářová, Z., Třídní vzdělávací program. *Informatorium*, 2002, roč. 9, č. 4
4. Diemerová, I. *Včelaření jako hobby*. Praha: Granit, 1997. 95s
5. Fischerová, G., *Nejkrásnější pohádky bratří Grimmů*. Praha: EGMONT, 1994, 139s
6. Horká, H. *Ekologická výchova v mateřské škole*. Brno: CDVU MU, 1994
7. Hrobařová, B., Původ včely medonosné. *Včelařství*, 2009, roč. 62, č. 10
8. Hrobařová, B., Včelstvo. *Včelařství*, 2009, roč. 62, č. 12
9. Hrubín, F., *Dvakrát sedm pohádek*. Praha: Albatros, 1982
10. Křenková, E., Měly by být léčivy první volby. *Včelařství*, 2009, roč. 62, č. 4
11. Křenková, E., Měly by být léčivy první volby. *Včelařství*, 2009, roč. 62, č. 5
12. Lebeda, J. *Pohádkové včely*. České Budějovice: Dona, 2004, 85s
13. Opravilová, E., Gebhartová, V., *Podzim v mateřské škole*. Praha: Portál, 1998, 127s
14. Průcha, J., *Pedagogická evaluace*. Brno: Masarykova univerzita v Brně, 1996, 166 s,
15. Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1998, 328 s
16. Smolíková, K., et al. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004, 48 s
17. Smolíková, K., et al. *Manuál k přípravě školního (třídního) vzdělávacího programu mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2005. 34s
18. Smolíková, K., et al. *Praktický průvodce třídním vzdělávacím programem mateřské školy*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2006. 31s
19. Svobodová, E., *Obsah a formy předškolního vzdělávání*. České Budějovice, 2007. 75s
20. Šindelářová, O., *Malá včelí královna*. Hradec Králové: Český svaz včelařů, 2008, 134 s
21. Valenta, J., et al., *Pohledy. Projektová metoda ve škole i za školou*. Praha: IPOS-ARTAMA, 1993

22. Veselý, V., Kamler, F., Titěra, D. *Základy včelaření*. Praha: Institut výchovy a vzdělávání Mze ČR, 1997, 39s

Internetové zdroje

23. *Metodický portál* [online]. 2009, [cit. 2010- 13-01].

Dostupný z WWW: <[www.rvp.cz/ clanek/ 1987](http://www.rvp.cz/clanek/1987)>

24. *Metodický portál* [online]. 2009, [cit. 2010- 12 -02].

Dostupný z WWW: < www.rvp.cz/clanek/1648>

Přílohy

- Fotografie z realizace

Maňásci Jasmínka

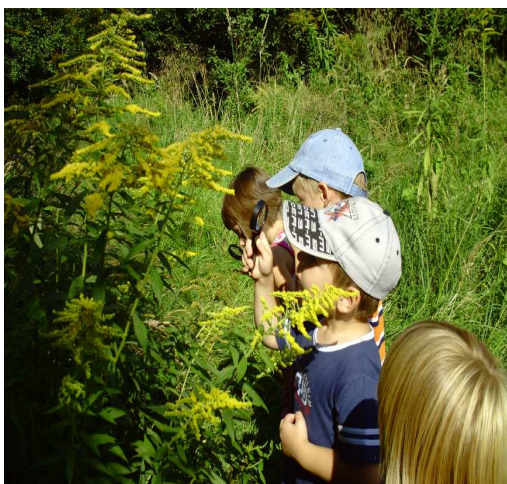
Bzuk

Stavíme „včelí dílo“

Diskuze – kruh z kobercových buněk

Prohlížíme si květiny a broučky

Pod lupou si prohlížíme včelí dílo

Včelky chůvičky

Vycházka k nedalekému včelínu

Kuličková metoda

Malování na skořápky vlašských ořechů

Frotáž šablony včely

Otisky rukou - včelky

Perníková chaloupka

Včelí chumáček

